

Verslag Verantwoord Beleggen 2021

Voorwoord

‘Bouwen aan een goed, duurzaam inkomen voor later’, dat is waar APG voor staat. Dat doen we voor de 4,8 miljoen deelnemers van onze pensioenfondsklanten. Want we willen dat huidige én toekomstige generaties van hun pensioen kunnen genieten in een duurzame, leefbare en inclusieve wereld.

Met het vermogen dat we voor onze pensioenfondsklanten beheren – 636 miljard euro eind 2021 – maken onze beleggers het verschil. Als verantwoorde langetermijnbelegger oefent APG invloed uit op bedrijven en projecten waarin we beleggen. Blijft een bedrijf achter als het gaat om de verantwoorde omgang met mens, milieu en goed bestuur? Dan beleggen we alleen in dat bedrijf als we verwachten dat we het tot verbetering kunnen aanzetten.

De lat waarlangs we bedrijven beoordelen, leggen we steeds hoger. In antwoord op de steeds grotere ambities van onze fondsklanten voerden we in 2021 bijvoorbeeld strengere criteria in voor de klimaatinspanningen van bedrijven. We spreken met bedrijven over tal van onderwerpen, van klimaat tot biodiversiteit en van mensenrechten tot bestuurdersbeloningen. Natuurlijk brengen we actief onze aandeelhoudersstem uit namens de fondsen.

ABP besloot in oktober 2021 te stoppen met beleggen in producenten van fossiele brandstoffen. Ook is het fonds aan de slag gegaan met de aanscherping van zijn beleid voor duurzaam en verantwoord beleggen. BpfBOUW, SPW en PPF APG vernieuwden in 2021 hun verantwoordbeleggenbeleid. Uiteraard ondersteunen we onze pensioenfondsklanten in hun duurzame ambities.

Wat is de duurzame impact van pensioenfondsen en hun vermogensbeheerders? Voor APG en onze fondsklanten wordt het steeds belangrijker over die vraag transparant te zijn. Niet alleen omdat de (inter)nationale wet- en regelgeving dat in toenemende mate van ons vraagt, maar ook omdat onze fondsklanten, hun deelnemers en de samenleving dat van ons verwachten. Daarom zijn we transparant over onze aanpak, de dilemma's die we tegenkomen en de resultaten die we behalen. Zoals in dit verslag.

De groeiende duurzame ambities van onze fondsklanten, nieuwe wet- en regelgeving, de stijgende urgentie van klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit: ook voor ons als vermogensbeheerder staat de wereld bol van de uitdagingen. Maar die gaan we niet uit de weg. APG heeft alles in huis om deze uitdagingen succesvol het hoofd te bieden. Al kunnen we niet alles alleen. Waar nodig werken we samen met gelijkgestemde beleggers en andere stakeholders. En delen we onze kennis.

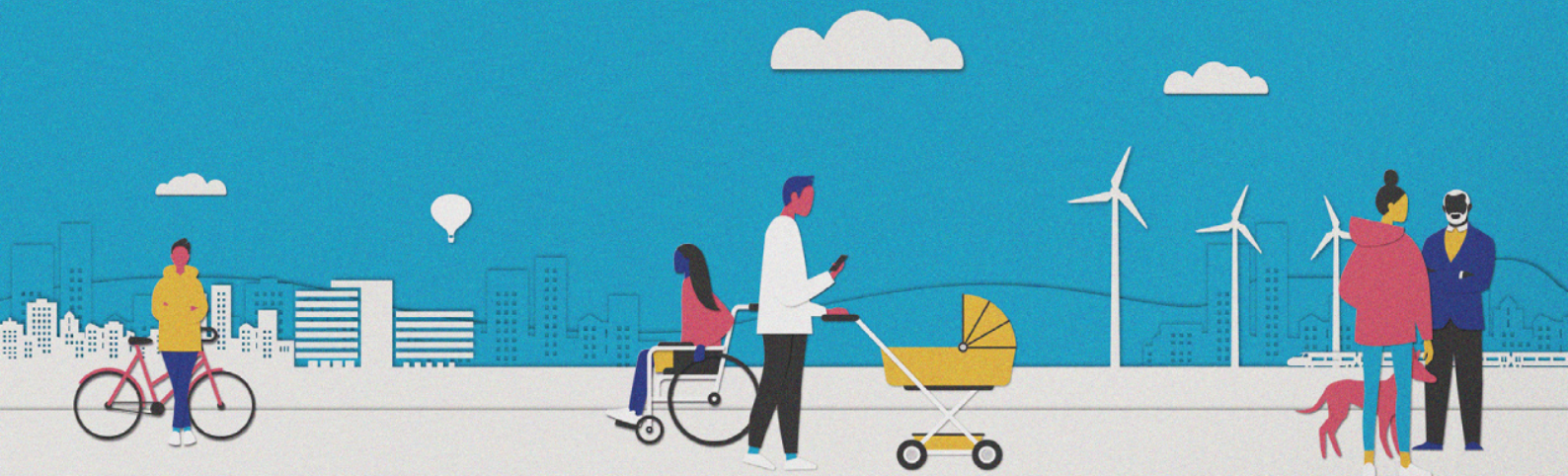
Net als onze pensioenfondsklanten ontwikkelen we ons op het gebied van verantwoord beleggen. Daar krijgen we ook waardering voor, nationaal en internationaal. Natuurlijk zijn we daar trots op, maar dat is niet waar we het voor doen. Wij willen 'bouwen aan een goed, duurzaam inkomen voor later'. Daar blijven we ons voor inzetten.

juli 2022

Annette Mosman, voorzitter raad van bestuur APG

Ronald Wuijster, lid raad van bestuur APG, verantwoordelijk voor Vermogensbeheer

APG: 2021 in cijfers

Dialoog met bedrijven over duurzaamheid en goed bestuur

Aantal bedrijven waarmee APG heeft gesproken

 Aantal bedrijven
498

Aantal gesprekken over

 Goed ondernemingsbestuur
197

 Milieu
229

 Bedrijfsethiek*
108

 Arbeidsomstandigheden
70

 Mensenrechten
66

 Duurzame financiering
67

 Overig
142

* Onder andere omkoping en corruptie, witwassen, ongepaste promotie van medicijnen en het ontbreken van klokkenluidersregelingen.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Aandeelhoudersvergaderingen waar wij hebben gestemd

 5.280

Beloningsvoorstellen

 2.053
Voor: 52%
Tegen: 47%
Onthouding/niet gestemd: 1%

Bestuurdersbenoemingen

 20.196
Voor: 77%
Tegen: 15%
Onthouding/niet gestemd: 8%

Duurzame beleggingen namens de pensioenfondsklanten

Beleggingen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen

 2021:
€ 111,9 miljard

2020: € 90,9 miljard
2019: € 81,2 miljard
2018: € 69,2 miljard
2017: € 55,3 miljard

APG belegt in MSA Safety, een toonaangevend bedrijf voor veiligheidsuitrustingen in onder andere bouw, industrie en bij brandweerkorpsen. Het bedrijf loopt voorop bij de ontwikkeling van digitale oplossingen om de veiligheid op de werkvloer te verbeteren.

Beleggingen in obligaties met duurzaam oogmerk

 2021:
€ 17,6 miljard

2020: € 12,2 miljard
2019: € 9,0 miljard
2018: € 6,9 miljard
2017: € 4,5 miljard

In 2021 belegde APG in de eerste groene obligatie uitgegeven door de Europese Unie. De uitgifte maakt deel uit van het grote Europese herstelplan om de economie van de lidstaten in de nasleep van de coronapandemie duurzaam te versterken.

Afname CO₂-voetafdruk aandelenportefeuille t.o.v. 2015

 2021:
-48%

2020: -39%
2019: -37%
2018: -28%
2017: -28%
2016: -16%

SK Innovation maakte bekend in 2050 of eerder een CO₂-neutraal bedrijf te willen zijn. APG voerde namens het samenwerkingsverband Climate Action 100+ gesprekken over de klimaatambities van dit Zuid-Koreaanse petrochemiebedrijf.

Belegd in SDG 7 – Betaalbare en duurzame energie

 2021:
€ 20,8 miljard

Insluiten/uitsluiten

 Bedrijven op de uitsluitingslijst
150

 Staatsleningen op de uitsluitingslijst
15

 Beoordeling door Principles for Responsible Investment
A+

Totaal belegd vermogen

 2021:
€ 336 miljard

2020: € 573 miljard
2019: € 538 miljard
2018: € 459 miljard
2017: € 470 miljard

Wie we zijn en wat we doen

Voor APG gaat pensioen over mensen. Wij willen verschil maken zodat wij, onze ouders en onze kinderen een goed inkomen hebben voor nu, straks en later.

Zo'n 3.200 APG'ers zetten zich – vanuit onze kantoren in Heerlen, Amsterdam, Hongkong en New York of vanuit de satellietlocaties in Brussel, Shanghai en Beijing - in voor 4,8 miljoen mensen die hun pensioen opbouwen of krijgen via een van de acht pensioenfondsen waarvoor we werken. Voor vier daarvan beheert APG het vermogen dat is opgebouwd met de pensioenpremies van werkgevers en deelnemers. Het gaat hier om mensen die werken of gewerkt hebben bij de overheid of in het onderwijs (ABP), in de bouw (bpfBOUW), bij een woningcorporatie (SPW) en bij APG zelf (PPF APG).

Het vermogen is gegroeid dankzij het rendement dat we halen uit de beleggingen die we namens de fondsen doen. In totaal gaat het eind 2021 om 636 miljard euro. Dat brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Immers, hoe wij met dit vermogen omgaan, bepaalt het pensioen van miljoenen mensen, nu en in de toekomst.

Als pensioenuitvoerder hebben we niet alleen oog voor financieel rendement, maar ook voor onze bijdrage aan de samenleving. Denk aan solidariteit tussen generaties, verduurzaming, normen en waarden, diversiteit, klimaat en digitalisering. Want in de kern gaat pensioen over mensen, over leven en samen leven. Want wat heb je straks aan een goed pensioen als de wereld om je heen onleefbaar is geworden, of als je geen deel kunt uitmaken van de samenleving?

Inhoudsopgave

1 Onze aanpak	7
Verantwoord beleggen en onze missie	8
Concrete doelen	8
Verantwoorde beleggingskeuzes	9
Aansluiten bij regelgeving	10
Voortgang van de uitvoering	11
Uitdagingen in de uitvoering	11
Inbedding in de organisatie	11
Internationale betrokkenheid	13
Erkenning	13
2 Actief beleggen in koplopers en beloften	15
Wat is insluiting?	16
Koploper of achterblijver? Onze criteria	16
Jaarlijkse beoordeling	19
Aandacht voor ESG in andere beleggingscategorieën	19
3 Uitsluiten	23
Uitsluiting van bedrijven	24
Uitsluiting van staatsobligaties	24
4 Beleggen in Duurzame Ontwikkelingsdoelen	25
Bijdragen aan de SDG's	26
Samenwerken	27
Responsible Investment Index	27
Duurzame steden en gemeenschappen	31
Obligaties met een duurzaam oogmerk	31
5 Mensenrechten en arbeidsomstandigheden	33
Inzicht in mensenrechtenprestaties	34
Invloed uitoefenen	34
Goede arbeidsomstandigheden	35
IMVB-convenant	37
6 Klimaatverandering en milieu	38
Sturen op klimaatrisico's	39
Klimaatcommitment financiële sector	41
Bijdragen aan de energietransitie	41
CO ₂ -voetafdruk	43
Aanwenden van onze invloed	44
SDG 7: Betaalbare en duurzame energie	45
Verduurzaming gebouwde omgeving	46
7 Goed bestuur	47
Een actief stembeleid	48
Stemmen over beloningen	48
Stemmen over bestuurders	51
Diversiteit in het bestuur	51

8 Vooruitblik	52
Uitwerking beleidsthema's	53
Ambities voor het klimaat	53
Invoering afspraken IMVB-convenant	53
9 Bijlagen	54
1. Inspelen op klimaatrisico's en –kansen	55
2. Hoe meten we de CO ₂ -voetafdruk van onze beleggingen?	60
3. Gebruikte afkortingen	68

Hoofdstuk 1

Onze aanpak

APG belegt het ‘inkomen voor later’ van miljoenen mensen in Nederland. Wij willen bijdragen aan een duurzame toekomst voor de huidige en toekomstige generaties. Daarom kijken we bij elke belegging niet alleen naar risico, rendement en kosten, maar ook naar hoe bedrijven omgaan met mens en milieu en of ze verantwoord worden bestuurd.

Verantwoord beleggen en onze missie

Onze missie is ‘Samen bouwen aan jouw duurzame toekomst’. Op basis van collectiviteit en solidariteit bouwen we met elkaar aan een duurzame toekomst voor pensioenfondsen, deelnemers, werkgevers, onze eigen medewerkers en de maatschappij als geheel.

Het doel van de beleggingen is om voor onze pensioenfondsklanten het hoogst mogelijke rendement te halen binnen de risicoprofielen die zij hebben vastgesteld. Bij alle beleggingsbeslissingen wegen we duurzaamheid mee. We kijken onder meer naar mensenrechten en de impact op leefomgeving en klimaat. Ook dragen we namens de pensioenfondsen met onze beleggingen bij aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, de Sustainable Development Goals (SDG's).

Concrete doelen

APG heeft drie doelen op het gebied van verantwoord beleggen:

- Het nemen van onze maatschappelijke verantwoordelijkheid.
- Bijdragen aan een goed rendement voor de deelnemers van onze pensioenfondsklanten, rekening houdend met het risico.
- Het bevorderen van transparantie en een goede werking van de financiële markten.

Onze pensioenfondsklanten hebben concrete, meetbare doelstellingen op het gebied van verantwoord beleggen voor 2025 en is in 2021 van start gegaan met het aanscherpen van haar beleid. BpfBOUW, SPW en PPF APG hebben hun beleid voor verantwoord beleggen in 2021 vernieuwd. ABP had al in 2020 nieuw beleid bekendgemaakt voor de periode tot 2025 en is in 2021 van start gegaan met het aanscherpen van haar beleid. Meer over de doelen op het gebied van verantwoord beleggen van onze pensioenfondsklanten staat in de betreffende hoofdstukken van dit verslag.

Beleggen in Nederland

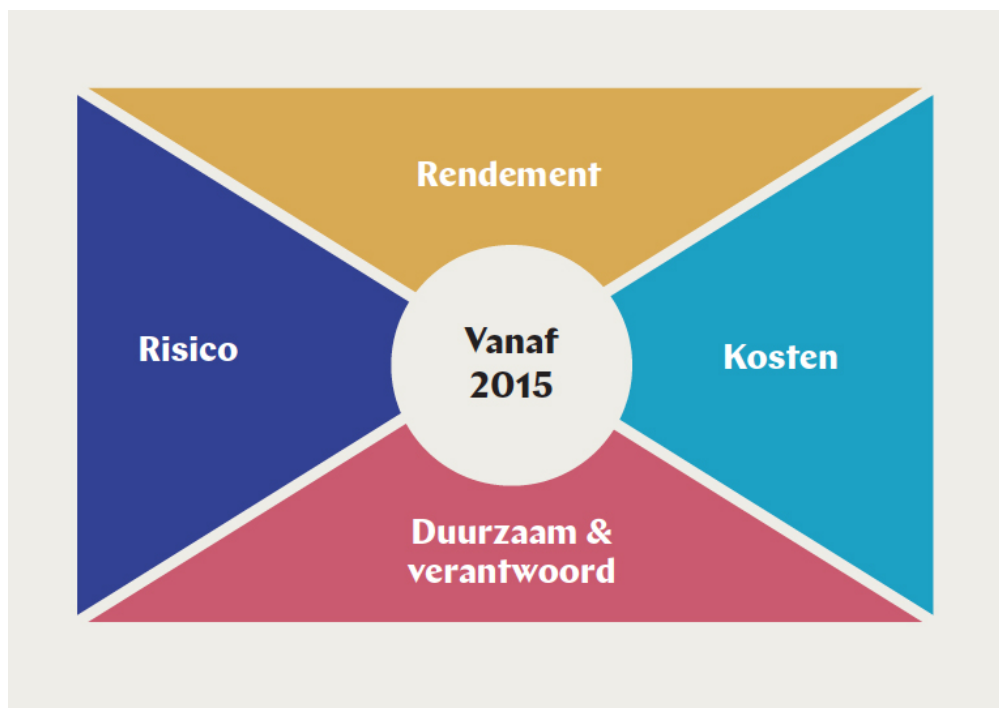
Op verzoek van onze pensioenfondsklanten hebben we ook in 2021 meer ruimte gecreëerd voor beleggingen in Nederland. We hebben de beleggingen in infrastructuur (glasvezelverbindingen in kleine woonkernen en afgelegen gebieden, windmolens, slimme warmtenetten), vastgoed (hotels, studentenhuysvesting, outletcentra) en Nederlandse bedrijven verder uitgebreid. We bevorderen ook partnerschappen tussen particuliere beleggers en investeringsinstellingen (zoals InvestNL en Groeifonds).

Het vermogen dat we beheren, is te groot om alleen in Nederland te beleggen. Ongeveer 4 procent is belegd in Nederland. Namens onze fondsklanten belegden we eind 2021 bijna 1,3 miljard euro in groene Nederlandse hypotheek van Vista. Ook is APG een van de oprichters van LIST Amsterdam, een platform voor het verstrekken van leningen aan Nederlandse woningbouwverenigingen.

Om investeringen door Nederlandse bedrijven na de coronacrisis te ondersteunen, hebben wij namens ABP in 2021 een bedrag van 100 miljoen euro beschikbaar gesteld voor achtergestelde leningen. Bedrijven die hiervoor in aanmerking komen zijn financieel gezond, maar verzwakt als gevolg van de pandemie. Dit Post-COVID Groeifinanciering Initiatief wordt eveneens ondersteund door ABN AMRO, ING en Rabobank.

Verantwoorde beleggingskeuzes

Bij elke belegging kijken we niet alleen naar verwacht rendement, risico en kosten, maar ook hoe duurzaam en verantwoord de belegging is. Onze fondsklanten willen dat we alleen beleggen in bedrijven met voldoende aandacht voor milieu, mens en goed bestuur (ook wel ESG: Environment, Social, Governance). Of in bedrijven waarvan we verwachten dat we ze tot verbetering kunnen aanzetten. Engagement (een dialoog met bedrijven om ze aan te sporen tot verbetering) is dan een voorwaarde om in een bedrijf te kunnen beleggen.

Voorstellen voor nieuwe beleggingen (boven een bepaalde omvang) in niet-beursgenoteerde bedrijven en projecten (zoals vastgoed, infrastructuur en private equity) worden niet alleen beoordeeld door de portefeuillemanagers en risk management, maar ook door specialisten van het team verantwoord beleggen van APG. Zij hebben adviesrecht en zijn betrokken bij het opstellen van de voorwaarden die aan de nieuwe belegging worden gesteld.

APG wil bouwen aan een duurzame toekomst voor huidige en toekomstige generaties. Aangezien een lange termijn bij onze rol als pensioenbelegger past, hebben wij een uitstekende uitgangspositie om verantwoord te beleggen voor onze pensioenfondsklanten.

Aansluiten bij regelgeving

De manier waarop wij verantwoord beleggen sluit aan bij nationale en internationale wet- en regelgeving:

- De **OESO-richtlijnen voor multinationale bedrijven** vormen het uitgangspunt voor het insluitingsbeleid ([hoofdstuk 2](#)). Ook geven we hieraan invulling door de deelname van onze pensioenfondsklanten aan het **convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen** ([hoofdstuk 5](#)).
- Van de bedrijven waarin we beleggen verwachten we bovendien dat ze zich houden aan de principes van de **UN Global Compact** op het gebied van mensen- en arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie ([hoofdstuk 3](#)).
- We geven invulling aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Europese **Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)**. Meer informatie op onze [website](#).
- We voldoen aan de verplichtingen die voortkomen uit de **Shareholder Rights Directive II** (SRD II) voor het bevorderen van betrokkenheid van aandeelhouders bij Europese beursgenoteerde bedrijven en de **Nederlandse Stewardship Code**. Meer informatie op onze [website](#).

Voortgang van de uitvoering

We hebben vooruitgang geboekt met onder andere:

- het vaststellen van de invloed van verantwoord beleggen op risico en rendement ([hoofdstuk 1](#));
- onze beleggingen in bedrijven en projecten die bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDI's) en het verder ontwikkelen van het SDI Asset Owner Platform tot een standaard voor beleggingen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen ([hoofdstuk 4](#));
- het vergroten van het bewustzijn over en het bevorderen van respect voor mensen- en arbeidsrechten bij bedrijven waarin we beleggen ([hoofdstuk 5](#));
- het verminderen van de CO₂-voetafdruk van onze aandelenbeleggingen en het verder ontwikkelen van de meetmethode voor de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in bedrijfsobligaties, vastgoed en private equity ([hoofdstuk 6](#));
- het bevorderen – ook in samenwerking met andere beleggers – van goed ondernemingsbestuur bij de bedrijven waarin we beleggen ([hoofdstuk 7](#)).

Uitdagingen in de uitvoering

Er waren ook uitdagingen. Onze pensioenfondsklanten hebben steeds grotere duurzaamheidsambities en willen daar vaart mee maken. Wij ondersteunen hen hier graag in en willen op een gedegen, zorgvuldige manier invulling geven aan hun ambities. Dat kan soms ten koste gaan van de gewenste snelheid.

Daarnaast vragen onze fondsklanten ons om te rapporteren over de daadwerkelijke impact van de engagement die we namens hen doen. Het is soms een uitdaging om aan te geven wat we concreet op korte termijn bereiken, en in hoeverre dat is toe te schrijven aan onze inspanningen. We zullen meer inzetten op het rapporteren over impact in de 'echte wereld'.

Tot slot vragen onze fondsklanten ons om te investeren in oplossingen met een positieve impact op de natuur of de maatschappij. Wij zoeken daar actief naar, maar helaas zijn er minder van dan we zouden willen. En als ze er zijn, moeten ze voldoen aan onze voorwaarden voor risico, rendement, kosten en duurzaamheid.

Inbedding in de organisatie

APG heeft een team van specialisten op ESG-gebied op locaties in Amsterdam, New York en Hongkong. Tot de taken van dit Global Responsible Investment & Governance Team (GRIG) behoren onder andere:

- het samenwerken met en uitdagen van portefeuillemanagers bij verantwoord beleggen;
- het voeren van een dialoog met bedrijven om ze aan te zetten tot verbeteringen op het gebied van verantwoord ondernemen (engagement);
- het uitvoeren van het stembeleid;
- het beoordelen van voorstellen over duurzaamheid en goed bestuur bij niet-beursgenoteerde beleggingen;
- engagement met regelgevers, toezichthouders en andere betrokkenen.

De aandacht voor en kennis van verantwoord beleggen is binnen APG de laatste jaren sterk toegenomen. Dit past bij ons streven om een leiderschapsrol te vervullen als het om verantwoord beleggen gaat. Ook bij andere onderdelen van APG, zoals fiduciair management en risk management, zijn specialisten werkzaam op het gebied van verantwoord beleggen, die intensief met elkaar samenwerken.

Verduurzaming van onze bedrijfsvoering

Op het gebied van duurzaamheid wil APG vooroplopen. De grootste impact hebben we uiteraard met de beleggingen die we voor onze pensioenfondsklanten beheren. Maar we kunnen de lat voor anderen alleen hoog leggen als we dat ook voor onszelf doen. Daarom motiveren we onze medewerkers om duurzaamheid in hun dagelijkse werk en besluiten mee te nemen. Onze impact willen we verder vergroten door lokaal onze maatschappelijke betrokkenheid te tonen.

We zijn in 2021 lid geworden van de UN Global Compact. De principes van deze internationale organisatie op het gebied van mensenrechten, arbeid, milieu en het bestrijden van corruptie waren al een belangrijke toetssteen voor onze beleggingen. Zij moeten nu ook een integraal onderdeel worden van onze organisatiestructuur.

Ook hebben we in 2021 een mensenrechtenbeleid opgesteld. Mensenrechten komen we bij APG tegen op vier gebieden: arbeidsrechtelijk, bij onze inkoopactiviteiten, hoe we omgaan met privacygevoelige informatie en bij beleggingsopdrachten. In 2021 is tevens een Sustainability Board opgericht. Onder leiding van de voorzitter van de raad van bestuur bereidt deze board de besluiten voor die nodig zijn om onze duurzaamheidsambities vorm te geven.

In ons personeelsbeleid telt duurzaam gedrag in de wijze waarop we medewerkers aannemen en behouden. Leidend is ons streven naar een diverse en inclusieve cultuur, waarin iedere medewerker zich thuis voelt en zichzelf kan zijn.

In 2030 willen we een aantoonbaar klimaatneutrale bedrijfsvoering hebben. Hiervoor hebben we in 2021 concrete stappen gezet op het gebied van huisvesting - APG betrok in 2021 een duurzaam kantoorpand - circulariteit en (inter)nationaal reizen. Meer hierover in het [jaarverslag](#) van APG.

Internationale betrokkenheid

Wereldwijde samenwerking tussen institutionele beleggers is een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle aanpak van uitdagingen op het gebied van verantwoord beleggen. APC is betrokken bij een groot aantal internationale organisaties, waaronder:

- [Global Investors for Sustainable Development Alliance](#);
- [International Corporate Governance Network](#);
- [Institutional Investors Group on Climate Change](#);
- [Investor Leadership Network](#);
- [Asian Corporate Governance Association](#).

APC zet zich in om standaarden te ontwikkelen die verantwoord beleggen verder kunnen helpen. Zo waren we een van de oprichters van de [Corporate Human Rights Benchmark](#), de [Global Real Estate Sustainability Benchmark](#) voor vastgoed en infrastructuur en de [Carbon Risk Real Estate Monitor](#), een wereldwijde methode om vast te stellen of vastgoed voldoet aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Ook is APC een van de oprichters van het [SDI Asset Owner Platform](#).

Erkenning

Onze pensioenfondsklanten scoorden opnieuw uitstekend in de jaarlijkse [ranglijst](#) van duurzame pensioenfondsen van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO). ABP voerde voor de vierde keer op rij de ranglijst aan. BpfBOUW eindigde daar nipt achter; dat fonds behaalde net als in 2020 de tweede plek. SPW staat op de negende plaats en behaalde een derde plaats in de categorie pensioenfondsen met tussen 10 miljard euro en 30 miljard euro belegd vermogen. VBDO onderzoekt elk jaar hoe verantwoord de 50 grootste pensioenfondsen van Nederland beleggen.

We scoren met ons vermogensbeheer boven het gemiddelde in de jaarlijkse benchmark van [Principles for Responsible Investment \(PRI\)](#), met een A+ voor strategie en governance. Aangezien de PRI-rapportage over 2021 nog niet beschikbaar is op het moment van publicatie van dit verslag, is dit de score voor 2020.

Het SDI Asset Ownership Platform ([hoofdstuk 4](#)) – waarvan APC mede initiatiefnemer is – won de Pensioen Pro Award 2021 voor verantwoord beleggen. De jury benadrukte dat het initiatief grote betekenis kan hebben voor vermogensbeheerders, onder andere doordat ze dankzij het platform meer aandacht kunnen richten op engagement in plaats van datamanagement.

Meer inzicht in het effect op rendement en risico

APG streeft naar een goed pensioen voor de deelnemers van onze pensioenfondsklanten. Daarom is het belangrijk dat we inzicht hebben in het effect van verantwoord beleggen op rendement en risico van de beleggingen.

Wetenschappelijk onderzoek sterkt ons in de overtuiging dat we betere beleggingsbeslissingen nemen als we structureel aandacht hebben voor duurzaamheid en verantwoord ondernemen. Door hier goed op te letten, krijgen we een beter beeld van de kansen en risico's van onze beleggingen. Ook blijkt uit onderzoek dat succesvol engagement op de lange termijn een positief effect heeft op de financiële prestaties van bedrijven. Engagement met bedrijven die op ESG-gebied nog stappen moeten zetten, is een onmisbaar onderdeel van onze aanpak voor verantwoord beleggen.

We meten de effecten van in- en uitsluiten, vermindering van de CO₂-voetafdruk en beleggen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen op het rendement van aandelen en bedrijfsobligaties. Over 2021 is dit effect licht positief.

ABP kondigde in oktober 2021 aan te stoppen met beleggen in producenten van fossiele brandstoffen ([hoofdstuk 6](#)). De verwachting is dat deze verkoop geen negatief effect heeft op het langjarig rendement. Uit onderzoek naar de langjarige rendementen op deze beleggingen, blijkt dat er geen negatief effect zou zijn geweest als ABP niet in deze bedrijven had belegd.

Financiële prestaties zijn en blijven altijd een voorwaarde bij onze keuze voor beleggingen. Anders gezegd: ook al is een belegging goed vanuit ESG-oogpunt, dan nog beleggen we alleen als het verwachte rendement, risico en de kosten gunstig zijn.

Hoofdstuk 2

Actief beleggen in koplopers en beloften

Als verantwoorde belegger met de blik op de lange termijn zijn wij ervan overtuigd de meeste impact te kunnen hebben door beleggingen niet ‘uit-’ maar ‘in-’ te sluiten. Wat bedoelen we hiermee?

Wat is insluiting?

Insluiting betekent dat we alle bedrijven waarin we via aandelen of obligaties kunnen beleggen (het beleggingsuniversum) beoordelen op rendement, risico, kosten en de mate waarin ze verantwoord te werk gaan. Voldoet een bedrijf aan de uitgangspunten van onze fondsklanten én scoort het boven het gemiddelde in de betreffende industrie¹, dan noemen we het een ‘koploper’. Hierin beleggen we graag voor onze pensioenfondsklanten.

Daarnaast zijn er bedrijven die wel goed scoren op rendement, risico en kosten, maar achterblijven op duurzaamheid en goed ondernemingsbestuur. In deze ‘achterblijvers’ kunnen we beleggen, maar alleen als we verwachten dat we ze kunnen aanzetten tot verbetering. Engagement is een voorwaarde om in deze bedrijven te kunnen beleggen. We noemen deze bedrijven ‘beloften’.

Met het insluitingsbeleid voldoen we aan de [richtlijnen van de OESO](#) (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) en het [IMVB-convenant](#) voor:

- het systematisch vaststellen van de negatieve gevolgen van activiteiten van de bedrijven waarin we beleggen voor de samenleving en het milieu;
- het uitoefenen van invloed op bedrijven om deze negatieve gevolgen te beperken.;

De kwaliteit van ESG-data is nog niet op het niveau van die van financiële data. Daarom investeren we in digitale technieken, kunstmatige intelligentie en andere manieren om data over de duurzaamheidsprestaties van beleggingen te verzamelen. Toch blijven menselijke denkkracht en fundamentele analyse van doorslaggevend belang. APG heeft de capaciteit om data te controleren en valideren.

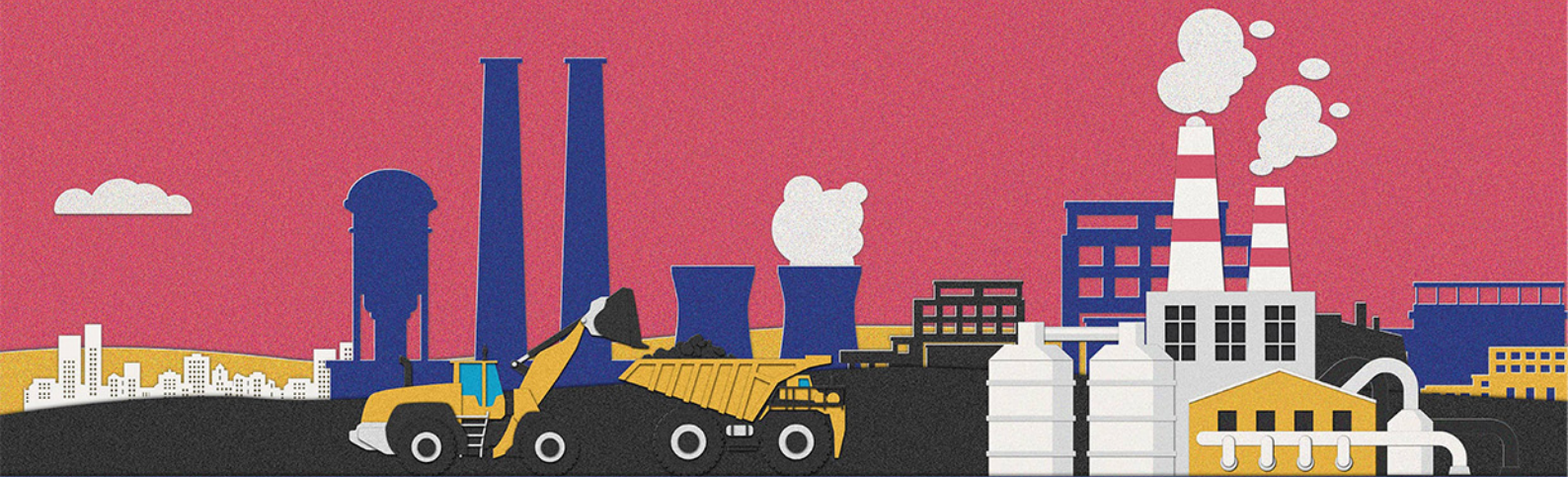
Koploper of achterblijver? Onze criteria

De criteria die we hebben ontwikkeld om bedrijven te beoordelen, zijn gebaseerd op de principes van de [UN Global Compact](#) op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en bedrijfsethiek. We kijken of bedrijven hiervoor een goed beleid hebben. Ook controleren we of ze afspraken in de praktijk nakomen en of er incidenten bekend zijn.

Voor elke bedrijfstak gebruiken we aparte criteria. Die houden rekening met de specifieke risico's die in de sector spelen. Ook kijken we naar de landen en regio's waarin bedrijven actief zijn. Van bedrijven die actief zijn in gebieden met een verhoogd risico op mensenrechtenschendingen, verwachten we dat ze in staat zijn om die risico's op te sporen en te beperken. Dit betekent dat ze in elk geval een passend mensenrechtenbeleid moeten hebben. Op pagina 16 is voor één sector - de mijnbouw - weergegeven hoe we bedrijven beoordelen volgens het insluitingsbeleid.

¹ Meer precies: als de genormaliseerde score boven de mediaan ligt.

Alle mijnbouwbedrijven waarin we kunnen beleggen

Absolute criteria

Zijn er plannen voor uitbreiding kolencentrales?

Zijn er ernstige incidenten m.b.t. omkoping, corruptie, lokale gemeenschappen, afvallozingen?

Ja

1 of meer X

Nee

Overige criteria

Is er een klokkenluidersregeling voor omkoping, corruptie en ethische incidenten?

Zijn er programma's, om lokale gemeenschappen te betrekken en hun rechten te beschermen?

Hoe goed doet het bedrijf het in vergelijking met sectorgenoten, bijvoorbeeld op het gebied van:

- luchtkwaliteit
- diversiteit

Positief

Negatief

Achterblijver
voorbeeld:
Glencore

Belofte
voorbeeld:
BHP

Koploper
voorbeeld:
Anglo American

Geen
engagement

Engagement

Belofte: BHP Group

We zijn in gesprek met BHP nadat in 2015 een afvaldam van het bedrijf bij de Samarco-mijn in Brazilië het begaf en voor grote verwoesting zorgde. We volgen de maatregelen die het bedrijf neemt voor het saneren, herstellen en compenseren van de schade op de voet. BHP heeft een stichting opgericht en toegezegd geld beschikbaar te stellen voor herstelmaatregelen totdat de schade volgens de autoriteiten naar behoren is afgerond. Het bedrijf investeert in onderwijs, infrastructuur en medische voorzieningen voor de getroffen gemeenschappen. Maar de bouw van nieuwe woningen voor de omwonenden loopt achter op schema en heeft door de coronapandemie nog verdere vertraging opgelopen. APG blijft met het bedrijf in gesprek totdat ook hier meer vooruitgang wordt geboekt.

Verkochte achterblijver: Glencore

APG verkocht in 2021 het belang in mijnbouwbedrijf Glencore. Aanleiding was een nieuwe beoordeling van het verbetertraject dat we sinds 2018 met het bedrijf voerden. Glencore heeft als mijnbouwbedrijf te maken met grote duurzaamheidsrisico's, zoals omkoping, corruptie, conflicten met lokale gemeenschappen en slechte arbeidsomstandigheden. Glencore staat open voor onze inbreng en heeft verbeteringen doorgevoerd, maar toch blijven de risico's groot. Omdat we niet verwachten dat het bedrijf de risico's op korte termijn verder kan verminderen, hebben we ons belang verkocht.

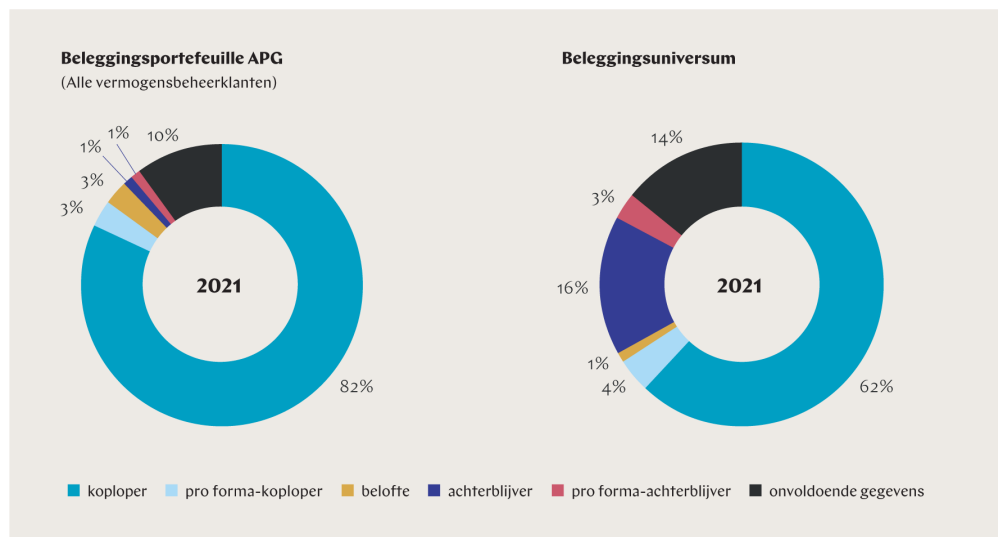
Jaarlijkse beoordeling

Elk jaar voeren we een nieuwe beoordeling uit van de bedrijven in ons beleggingsuniversum. Want bedrijven veranderen en er komen nieuwe bedrijven bij. Ze krijgen van ons gedurende het jaar een voorlopige (pro forma-)classificatie als koploper of achterblijver. Vervolgens worden deze classificaties een keer per jaar officieel vastgesteld ('bevroren').

Onze pensioenfondsklanten willen alleen beleggen in koplopers en beloften. Eind 2021 waren er nog enkele achterblijvers in de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles (circa 1 procent van het totaal aantal bedrijven waarin we beleggen). Het gaat dan om bedrijven die:

- pas kort in de portefeuille zaten en waarvoor we, in lijn met het beleid, nog een verbeterplan moesten opstellen;
- nog niet konden worden verkocht, bijvoorbeeld vanwege handelsbeperkingen.

Koplopers, achterblijvers en beloften (% van aantal bedrijven)²

Aandacht voor ESG in andere beleggingscategorieën

Het insluitingsbeleid geldt voor aandelen en bedrijfsobligaties. Maar ook bij private beleggingen en beleggingen in staatsobligaties nemen we ESG-criteria mee in het beleggingsproces.

Voorstellen voor nieuwe private beleggingen, bijvoorbeeld in vastgoed of infrastructuur, worden beoordeeld door de portefeuillemanagers, maar ook door onze specialisten van het team verantwoord beleggen. Zij adviseren de portefeuillemanagers over de ESG-aspecten en worden betrokken bij het opstellen van de voorwaarden die aan de nieuwe belegging worden gesteld.

² Dit geldt voor de beursgenoteerde aandelen- en de bedrijfsobligatieportefeuilles, inclusief beleggingen in beursgenoteerd vastgoed.

Staatsobligaties

Bij onze beleggingen in staatsobligaties kijken we naar factoren die invloed hebben op het vermogen van landen om hun lening terug te betalen, zoals corruptie, degelijkheid van bestuur en milieu. Staatsobligaties van bepaalde landen sluiten we uit ([hoofdstuk 3](#)).

We brengen in kaart welk deel van onze staatsobligatieportefeuille is belegd in landen met een hoog klimaatrisico. Daarbij kijken we naar zowel fysieke risico's (zoals het risico op overstromingen) als transitierisico's (zoals het risico dat een land onvoldoende in staat is om over te stappen van fossiele op hernieuwbare energie). Om het fysieke klimaatrisico van een land te bepalen, gebruikt APG indicatoren van [ND-GAIN](#). Hierbij wordt gekeken naar de kwetsbaarheid voor de gevolgen van klimaatverandering, en de mate waarin het land daarop is voorbereid. Voor het transitierisico bekijkt APG onder meer hoe afhankelijk een land is van fossiele brandstoffen, de CO₂-uitstoot (koolstofintensiteit) en in hoeverre het land in staat is over te schakelen op duurzame energiebronnen.

APG neemt het klimaatrisico mee in de beoordeling van beleggingen in staatsobligaties. Voor onze pensioenfondsklanten beleggen we vooral in staatsobligaties van landen met een hoge kredietwaardigheid. Over het algemeen geldt dat dergelijke landen minder kwetsbaar zijn voor de gevolgen van klimaatverandering.

Private equity

Voor onze beleggingen in private equity (beleggingsfondsen in niet-beursgenoteerde bedrijven) onderzoeken we vooraf de manier van werken van de fondsmanagers op eventuele negatieve gevolgen voor samenleving en milieu. Daarnaast hebben we ESG-richtlijnen opgesteld. Hierin staat aan welke criteria investeringsvoorstellen in private equity moeten voldoen om voor belegging in aanmerking te komen.

Bij private equity spreken we met de manager van het beleggingsfonds in plaats van met de bedrijven waarin wordt belegd. Doordat private equity-fondsen vaak grote belangen in bedrijven hebben, kunnen zij veel invloed uitoefenen. Private equity-managers moeten ons insluitingsbeleid onderschrijven en ons jaarlijks een ESG-rapportage verstrekken. Niet-beursgenoteerde bedrijven maken in de regel veel minder informatie openbaar dan bedrijven met een beursnotering. Via de rapportage beoordelen we zowel de private equity-manager als de bedrijven waarin wordt belegd.

Hedgefondsen

Ook de hedgefondsen waarin we beleggen, volgen ons insluitingsbeleid. We verwachten dat hedgefondsen ESG-risico's meenemen in hun bedrijfsanalyses. Als ze aandelen of obligaties langere tijd aanhouden, verwachten we dat ze een stembeleid hebben voor ESG-kwesties.

Grondstoffen

APG belegt ook in goed verhandelbare ('liquide') grondstoffen. Dit gebeurt voornamelijk via futures-contracten. We beleggen dus niet in de onderliggende, fysieke grondstoffen. In 2021 zetten we de dialoog voort met zeven beurzen over het verkrijgen van inzicht in mogelijke misstanden bij de grondstoffen (futures) die op de beurs worden verhandeld. Aangezien de beurzen de contractkenmerken bepalen, kunnen zij hierop invloed uitoefenen.

“Bij engagement met Aziatische bedrijven is geduld de sleutel”

Interview met Debanik Basu, senior manager verantwoord beleggen Azië

Veel Aziatische bedrijven zijn in handen van de oprichtende families en er is doorgaans weinig institutioneel toezicht. Dat bevordert een heldere langetermijnvisie maar kan ook leiden tot weerstand tegen verandering. Engagement met Aziatische bedrijven is dan ook niet eenvoudig. Geduld en begrip van de bedrijfscultuur zijn vereist, legt Debanik Basu uit.

Waarom is het belangrijk dat APG invloed uitoefent op Aziatische bedrijven?

“Sommige van de grootste en snelst groeiende economieën in de wereld zijn in Azië. Maar als het om duurzaamheid gaat, hebben zij nog een inhaalslag te maken. Veel grote bedrijven hebben toeleveranciers in Azië. Dan kunnen we het ons niet veroorloven dat beleggingen in Azië onevenredig veel ESG-risico's met zich meebrengen. APG heeft de invloed en de kennis van wereldwijde best practices om direct te kunnen bijdragen aan een gedragsverandering bij bedrijven in deze regio.”

Is engagement in Azië anders dan in Europa of de Verenigde Staten?

“Zeker. Duurzaamheid bevindt zich in Azië in verschillende stadia van volwassenheid. Dit betekent dat we soms net wat extra moeite moeten doen om iets gedaan te krijgen. Een ander belangrijk verschil is dat in Europa en de VS de raad van bestuur vaak bereid is om in gesprek te gaan met aandeelhouders, terwijl die gesprekken in Azië meestal beperkt blijven tot de managementteams. In veel gevallen maakt het dat lastig om tot een openhartige en objectieve uitwisseling van ideeën te komen.”

Wat werkt goed en wat niet?

"Geduld is de sleutel. Te veel tegelijkertijd voor elkaar willen krijgen, leidt alleen maar tot greenwashing. Meestal helpt het als we relevante voorbeelden kunnen geven van succesvolle initiatieven bij andere bedrijven in de sector. Strengere wetgeving en rapportageverplichtingen hebben in sommige landen ook vruchten afgeworpen. Meer controle heeft bedrijfsbesturen ertoe aangezet om duurzaam ondernemen steviger in hun organisatie te verankeren."

Welke dilemma's kom je tegen op weg naar meer duurzaamheid?

"Een terugkerend dilemma dat we van bedrijven meekrijgen is dat de toegenomen aandacht voor duurzaamheid ten koste gaat van de focus op groei en operationele stabiliteit. Daarom moeten we samenwerken om de juiste balans te vinden. Er is geen one-size-fits-all-aanpak. Engagement moet steeds aansluiten bij de bedrijfscultuur, het groeistadium waarin het bedrijf zich bevindt en de middelen die nodig zijn om wezenlijke verandering te realiseren."

Hoofdstuk 3

Uitsluiting

Onze pensioenfondsklanten willen in bepaalde bedrijven, staatsobligaties en producten niet beleggen. Deze staan op onze uitsluitingslijst.

Uitsluiting van bedrijven

We beleggen voor onze pensioenfondsklanten niet in producenten van wapens die verboden zijn volgens internationale verdragen die Nederland heeft ondertekend. Dit zijn bedrijven die betrokken zijn bij het maken van clusterbommen, anti-persoons(land)mijnen en chemische en biologische wapens. We beleggen ook niet in tabaksfabrikanten en bedrijven die betrokken zijn bij de productie van (belangrijke onderdelen van) kernwapens.

Eind 2021 stonden 147 beursgenoteerde ondernemingen op grond van hun producten op de [uitsluitingslijst](#). Daarnaast stonden er drie bedrijven op de lijst vanwege schending van de principes van de UN Global Compact op het gebied van mensenrechten, arbeidsvoorwaarden, milieu en het tegengaan van corruptie.

Voor fabrikanten van wapens waarin we voor onze pensioenfondsklanten wél kunnen beleggen, gelden dezelfde criteria op het gebied van risico, rendement, kosten en duurzaamheid als voor andere beleggingen. Onder de deelnemers van onze pensioenfondsklanten bevinden zich medewerkers van politie en Defensie. Zonder wapens kan de politie de openbare orde niet handhaven en kan de krijgsmacht vrede en veiligheid niet waarborgen.

Op de publieke uitsluitingslijst staan alleen beursgenoteerde bedrijven. Maar we sluiten namens onze pensioenfondsklanten ook beleggingen uit in niet-beursgenoteerde ondernemingen die betrokken zijn bij bovengenoemde activiteiten. Deze lijst bevat nog eens 174 ondernemingen.

Uitsluiting van staatsobligaties

We beleggen voor onze pensioenfondsklanten niet in staatsleningen van landen waaraan de VN-Veiligheidsraad of de Europese Unie een bindend wapenembargo heeft opgelegd. Eind 2021 stonden er in totaal vijftien landen op deze lijst. We ondersteunen onze pensioenfondsklanten bij het aanscherpen van de criteria voor staatsobligaties.

Verkoop Russische beleggingen

Hoewel het niet tot het verslagjaar behoort, mogen de gevolgen van de Russische militaire aanval op Oekraïne hier niet onvermeld blijven. Begin maart 2022 besloten onze pensioenfondsklanten alle beleggingen in Rusland te verkopen. De waarde van deze beleggingen was op dat moment circa 600 miljoen euro. Al sinds 2020 belegden wij voor onze pensioenfondsklanten niet meer in Russische staatsobligaties. De verkoop van de beleggingen kan enige tijd duren, doordat Russische beurzen op dit moment geen verkooporders van buitenlandse beleggers verwerken.

Hoofdstuk 4

Beleggen in Duurzame Ontwikkelingsdoelen

Eind 2021 hadden we 112 miljard euro belegd in bedrijven en projecten die aantoonbaar bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Dat is 17,6 procent van het belegde vermogen.

Bijdragen aan de SDG's

Wij zoeken voor onze pensioenfondsklanten actief naar beleggingen die bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals: SDG's). Deze zijn in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties om te komen tot een betere en duurzame wereld. Denk hierbij aan goed onderwijs voor iedereen, klimaatactie en toegankelijke gezondheidszorg.

In 2017 ontwikkelde APG samen met PGGM een raamwerk (taxonomie) om te bepalen welke bedrijven met hun producten en diensten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Deze beleggingen noemen we Sustainable Development Investments (SDI's). Net als alle andere beleggingen moeten SDI's voldoen aan onze criteria voor rendement, risico en kosten. Als een bedrijf een reële bijdrage levert aan het behalen van de SDG's, zien we dit als een belangrijk voordeel en een extra argument om in dat bedrijf te beleggen.

Impuls voor duurzame beleggingen in opkomende markten

APG was in 2021 de eerste belegger in een nieuw fonds dat bijdraagt aan de ontwikkeling van duurzaam beleggen in opkomende markten. De belegging (650 miljoen euro) is in een fonds van ILX Management voor private leningen in opkomende landen. Met de leningen worden duurzame projecten en bedrijven gefinancierd. APG deed de belegging namens ABP en bpfBOUW, die beiden de ambitie hebben om een steeds groter deel van hun vermogen te beleggen in SDI's.

Het fonds zal een portefeuille van kredietparticipaties in opkomende markten opbouwen. Deze leningen worden verstrekt door multilaterale instellingen voor ontwikkelingsfinanciering, zoals de Aziatische Ontwikkelingsbank en de Afrikaanse Ontwikkelingsbank. De focus ligt op financiering van projecten voor hernieuwbare energie, duurzame industrie en infrastructuur, inclusieve financiering en voedselzekerheid.

APG belegt namens de pensioenfondsklanten ook direct in obligaties van ontwikkelingsbanken. Maar door dit initiatief kunnen we beleggen in individuele projecten en zelf beslissen waarin we wel en niet willen beleggen. Ook kan op deze manier een brede en gediversifieerde portefeuille worden opgebouwd, terwijl individuele instellingen zich meestal richten op een regio of sector.

Samenwerken

Vaak ontbreekt het aan goede en betrouwbare informatie om te beoordelen of bedrijven bijdragen aan de SDG's. In 2020 heeft APG daarom samen met PGGM, AustralianSuper en British Columbia Investment Management Corporation het SDI Asset Owner Platform (SDI AOP) opgericht. Het platform stelt met gebruik van kunstmatige intelligentie vast of en hoeveel bedrijven met hun producten en diensten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

In 2021 besloot BlackRock –'s werelds grootste vermogensbeheerder – de data van het platform te gebruiken. De betrokkenheid van een wereldwijde speler als BlackRock weerspiegelt de groeiende focus onder beleggers op het in lijn brengen van hun beleggingsportefeuilles met de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

Leden van het platform hanteren een gemeenschappelijke definitie van SDI's. Hierdoor kunnen ze met één stem met bedrijven spreken en op vergelijkbare wijze rapporteren over hun beleggingen in de SDG's. Databedrijf Entis³ levert de aangesloten vermogensbeheerders SDI-beoordelingen voor (tot nog toe) 8.700 bedrijven. De SDI-definitie en -taxonomie zijn publiek beschikbaar en ook van toepassing op niet-beursgenoteerde beleggingen, zoals vastgoed en infrastructuur. Leden krijgen de SDI-classificaties via Qontigo.

Het SDI AOP nodigt internationale beleggers uit zich aan te sluiten; de ambitie is om van het platform een wereldwijde standaard voor beleggingen in de SDG's te maken.

Responsible Investment Index

In 2021 heeft APG samen met BlackRock en indexprovider Qontigo de iSTOXX APG World Responsible Investment Indices gelanceerd. Dit initiatief speelt in op de groeiende vraag naar duurzame indexproducten op maat. Het product bestaat momenteel uit vijf indices voor aandelen in ontwikkelde markten, waarbij in elke index een specifiek ESG-criterium (uitsluitingen, koplopers, CO₂ en SDI) wordt toegevoegd. Hierdoor kunnen we voor elk afzonderlijk criterium het effect op risico en rendement meten. De indices zijn gebouwd met behulp van datasets van APG en het SDI Asset Owner Platform.

³ Entis is voortgekomen uit de data-analyse activiteiten van Deloitte, die in 2018 door APG werden overgenomen. Entis vormt binnen APG een zelfstandig bedrijfs onderdeel.

“De beste oplossing voor onze fondsklanten kan ook een indexproduct zijn”

Interview met Ronald van Dijk, Managing Director Quantitative Strategies

Voor een actieve belegger als APG was de lancering van de iSTOXX APG World Responsible Investment Indices op het eerste gezicht een verrassende stap. Ronald van Dijk legt uit hoe APG met dit product in de behoefte van pensioenfondsklanten wil voorzien.

Waarom biedt APG als actieve belegger een indexproduct aan?

“Voor de klanten die daarvoor de mogelijkheden hebben, pleiten we nog steeds voor een heel actieve vorm van beleggen. Maar dat brengt ook meer kosten met zich mee en is daarom pas aantrekkelijk vanaf een bepaalde vermogensomvang. Dit product is geschikt voor kleinere fondsen die de lage kosten van een indexproduct willen, maar wel actief willen zijn op ESG-vlak. Primair willen we de beste oplossing voor onze klanten aanbieden. In bepaalde gevallen kan dat dus ook een indexproduct zijn.”

Hoe werkt dit product?

“De basis bestaat uit de iSTOXX World Index. Naar voorkeur van de klant kunnen daar vijf filters overheen gelegd worden. Het eerste filter omvat ‘uitsluitingen’; dat betekent dat er niet wordt belegd in bepaalde bedrijven, bijvoorbeeld omdat ze betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Dit is het ‘instapmodel’. Door extra filters toe te passen, krijg je een steeds duurzamere beleggingsportefeuille. Als alle filters worden toegepast, heb je dus de duurzaamste portefeuille. Dit maakt het tot een wat actievere vorm van indexbeleggen.”

Waarom werkt APG voor dit product samen met Qontigo en BlackRock?

“APG is de architect van dit product. We bepalen het ESG-profiel en zorgen ervoor dat het passend is voor onze klanten en andere Nederlandse pensioenfondsen. Vervolgens hebben we partners geselecteerd die dit mogelijk kunnen maken. Qontigo onderhoudt de index op dagelijkse basis, dat is een discipline op zich. BlackRock zorgt er elke dag voor dat de juiste aandelen worden gekocht en verkocht. Wij zorgen voor het stembeleid en houden bij of de bedrijven in de indices voldoen aan ons ESG-profiel. Ook stemmen we voor de klanten van dit product op aandeelhoudersvergaderingen.”

Welke toekomstplannen heeft APG met dit product?

“We zien dit als een verrijking van het aanbod van APG. In de eerste plaats willen we hiermee onze bestaande pensioenfondsklanten bedienen. Het is geen onderdeel van onze strategie om puur voor dit product klanten aan te trekken. Als we nieuwe klanten aantrekken, kan dit product wel deel uitmaken van ons aanbod – dat ook altijd een actieve benadering zal omvatten.”

Beleggingen per Duurzaam Ontwikkelingsdoel

SDG 11	Duurzame steden en gemeenschappen	€ 46,6 miljard
SDG 3	Goede gezondheid en welzijn	€ 28,4 miljard
SDG 7	Betaalbare en duurzame energie	€ 20,8 miljard
SDG 9	Industrie, innovatie en infrastructuur	€ 5,2 miljard
SDG 2	Geen honger	€ 2,3 miljard
SDG 12	Verantwoorde consumptie en productie	€ 1,9 miljard
SDG 6	Schoon water en sanitair	€ 1,5 miljard
SDG 15	Leven op het land	€ 1,3 miljard
SDG 8	Eerlijk werk en economische groei	€ 1,3 miljard
SDG 1	Geen armoede	€ 879 miljoen
SDG 4	Kwaliteitsonderwijs	€ 794 miljoen
SDG 13	Klimaatactie	€ 450 miljoen
SDG 10	Ongelijkheid verminderen	€ 291 miljoen
SDG 14	Leven in het water	€ 251 miljoen

Bijdragen aan veiligheid op de werkvloer

Al sinds 1914 is MSA Safety een toonaangevend bedrijf voor veiligheidsuitrusting die wordt gebruikt op onder andere bouwplaatsen, in fabrieken en door brandweerkorpsen. MSA Safety maakt veiligheidshelmen, valbeveiliging, gasdetectors en ademluchtbescherming. APG belegt sinds 2020 in dit bedrijf.

Onderzoek toont aan dat het niet of onjuist gebruiken van veiligheidsuitrusting een belangrijke oorzaak is voor ongevallen op de werkvloer. MSA Safety werkt samen met risicovolle sectoren bij de ontwikkeling van producten. Want die moeten voor werknemers comfortabel en eenvoudig in het gebruik zijn. Ook loopt het bedrijf voorop bij de ontwikkeling van digitale oplossingen om de veiligheid op de werkvloer te verbeteren. Bijvoorbeeld sensoren die waarschuwen als de veiligheidsuitrusting niet (goed) wordt gebruikt of die laten zien waar iemand in nood zich bevindt.

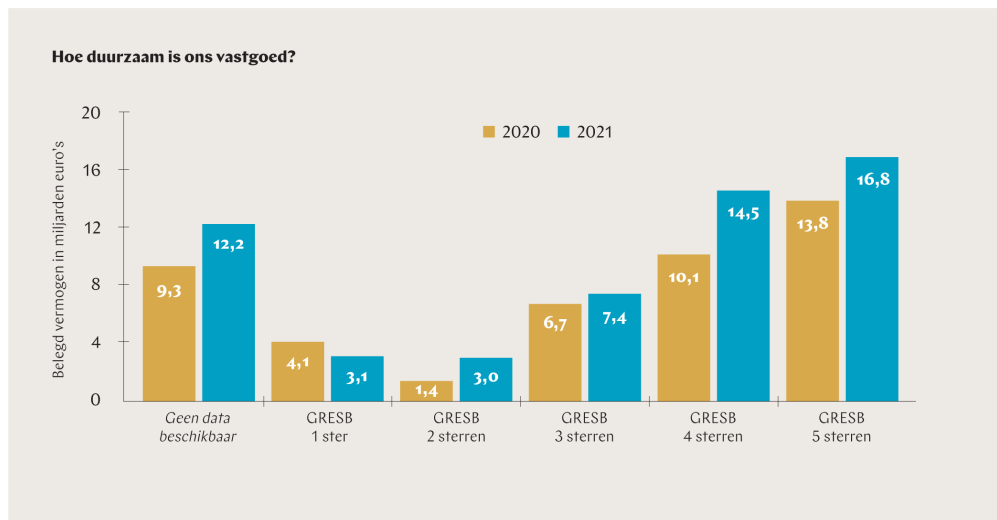
Voor brandweerkorpsen ontwikkelt MSA Safety onder andere ademluchtbescherming en PFAS-vrije brandweerkleding. PFAS zijn chemische stoffen die schadelijk zijn voor mens en milieu en nauwelijks via natuurlijke weg afbreekbaar zijn.

Met de belegging in MSA Safety dragen we bij aan SDG 3: Goede gezondheid en welzijn.

Duurzame steden en gemeenschappen

Eind 2021 hadden we voor onze fondsklanten 31,3 miljard euro belegd in bovengemiddeld duurzaam vastgoed. Hiermee dragen we vooral bij aan SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen. Wij kwalificeren vastgoed als SDI als het vier of de maximale vijf sterren behaalt in het jaarlijkse duurzaamheidsonderzoek van de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB). Dit betekent dat zij behoren tot de 40 procent best presterende fondsen die aan deze beoordeling meedoen.⁴

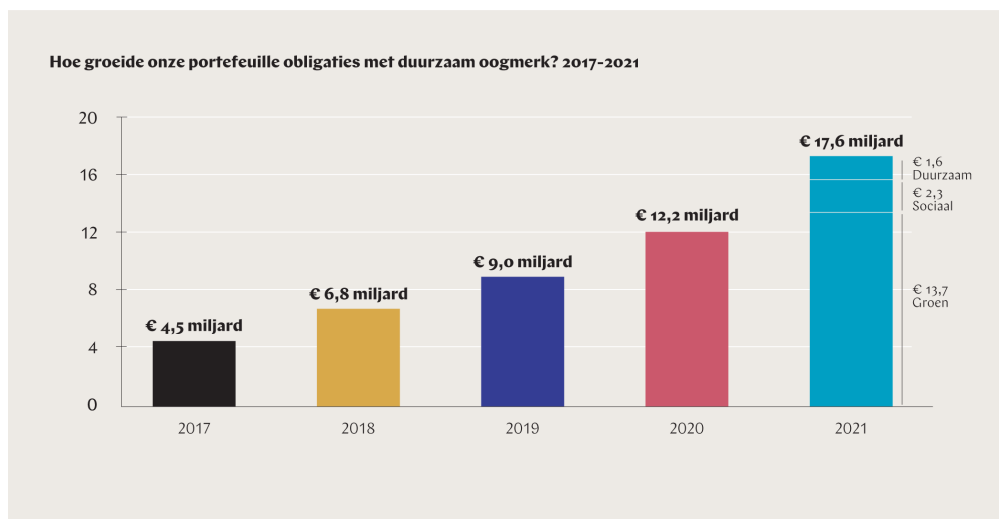
Op dit moment rapporteert 79 procent van (de waarde van) onze vastgoedbeleggingen aan GRESB. Voor onze private beleggingen in vastgoedentiteiten stellen we deelname aan GRESB verplicht. Ook moeten nieuwe beleggingen binnen drie jaar een bovengemiddelde beoordeling hebben.

Obligaties met een duurzaam oogmerk

2021 was opnieuw een uitstekend jaar voor obligaties met een duurzaam oogmerk. Dit zijn obligaties uitgegeven door bedrijven, overheden en instanties voor de financiering van groene, sociale en duurzame (een combinatie van groene en sociale) projecten. Voorbeelden zijn het toepassen van hernieuwbare energie en het bouwen van betaalbare huisvesting voor kwetsbare groepen. Voor obligaties met een duurzaam oogmerk gelden dezelfde eisen voor rendement, risico en kosten als voor al onze beleggingen.

⁴ De GRESB-rating geeft aan hoe duurzaam een vastgoedonderneming is in vergelijking met de andere vastgoedondernemingen die door GRESB worden beoordeeld. Vastgoed dat tot de bovenste 20 procent behoort, krijgt vijf sterren. De 20 procent laagst scorende vastgoedondernemingen krijgen één ster. Zie ook [deze toelichting](#).

APG is wereldwijd een van de grootste beleggers op de markt voor obligaties met een duurzaam oogmerk. We hebben een goede relatie opgebouwd met partijen die zulke obligaties (willen) uitgeven, en ook met banksyndicaten, toezichthouders en certificerende instellingen. We zetten ons netwerk en onze ervaring en kennis in om de markt te ontwikkelen. Zo organiseren we elk jaar een Ronde Tafel om de ontwikkeling van de Amerikaanse markt voor bedrijfsobligaties met een duurzaam oogmerk te bevorderen.

In 2021 waren Sustainability-linked bonds (SLB's) sterk in opkomst. Met zulke obligaties kan een overheid, bedrijf of instantie geld ophalen voor algemene doeleinden. De uitgever belooft beleggers extra rente te betalen als vooraf gestelde duurzame doelen niet worden gehaald. Bij 'gewone' obligaties met duurzaam oogmerk, moet de opbrengst worden besteed aan vooraf vastgestelde duurzaamheidsprojecten. Voor alle obligaties met een duurzaam oogmerk geldt dat we waakzaam moeten blijven wat betreft duurzaam raamwerk, structuur van de obligatie en duurzame doelstellingen. Om (mogelijke) uitgevers inzicht te geven in onze verwachtingen en een gezonde ontwikkeling van de markt te stimuleren, heeft APG onder andere de [Guidance on Sustainability-Linked Bonds](#) gepubliceerd. Eind 2021 hadden we 813,5 miljoen euro geïnvesteerd in sustainability-linked bonds.

In 2021 belegden we namens onze pensioenfondsklanten 195 miljoen euro in de eerste groene obligatie van de Europese Unie. De uitgifte van deze obligatie maakt deel uit van een groot Europees herstelplan om de economie van de lidstaten te versterken en verduurzamen in de nasleep van de coronapandemie. Ingediende plannen van de lidstaten moeten voldoen aan strenge voorwaarden voor duurzaam economisch herstel.

Hoofdstuk 5

Mensenrechten en arbeids- omstandigheden

APG wil dat de bedrijven waarin we beleggen de rechten respecteren van hun werknemers, lokale gemeenschappen en andere belanghebbenden.

We verwachten van bedrijven waarin we beleggen dat ze handelen volgens de Global Compact van de Verenigde Naties ([UN Global Compact](#)). Hierin staan principes voor bedrijven op het gebied van mensenrechten, arbeidsvoorwaarden, milieu en het tegengaan van corruptie.

We zien, net als onze pensioenfondsklanten, respect voor mensenrechten als randvoorwaarde om de grote transities waar de wereld voor staat rechtvaardig te laten verlopen. Onze fondsklanten hebben het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) ondertekend, dat is gebaseerd op de [richtlijnen voor multinationale ondernemingen](#) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de richtlijnen van de Verenigde Naties voor bedrijven en mensenrechten ([UN Guiding Principles](#)).

Inzicht in mensenrechtenprestaties

APG was in 2017 een van de initiatiefnemers van de [Corporate Human Rights Benchmark \(CHRB\)](#). CHRB vergelijkt de mensenrechtenprestaties van bedrijven in kleding, grondstoffen, ICT en de auto-industrie aan de hand van indicatoren gebaseerd op de UN Guiding Principles. Het is een belangrijke bron van informatie over bedrijven waarin we (kunnen) beleggen. Ook biedt CHRB aanknopingspunten om met bedrijven in gesprek te gaan over mensenrechten. Inmiddels is CHRB opgegaan in de World Benchmarking Alliance.

Invloed uitoefenen

In 2021 spraken we namens onze pensioenfondsklanten met 66 bedrijven over mensenrechten. Ook gingen we met 70 bedrijven in gesprek over arbeidsnormen, zoals veiligheid op het werk en het recht van werknemers om zich te verenigen. We beoordeelden mensenrechtenrisico's bij nieuwe, niet-beursgenoteerde beleggingen en spraken over dit onderwerp met de managers die deze beleggingen voor ons beheren.

Mensenrechten in Myanmar

Al ver vóór de staatsgreep in Myanmar (februari 2021) spraken we namens onze pensioenfondsklanten met de bedrijven waarin we beleggen over mensenrechten in dat land. APG belegt in enkele multinationals die in Myanmar actief zijn. Wij hebben bedrijven die mogelijk zakelijke of financiële banden hebben met de militairen gevraagd hun positie in het land opnieuw te overwegen. De Japanse brouwer Kirin heeft onlangs de zakelijke banden met bedrijven die gelieerd zijn aan de militairen verbroken, na druk van APG en andere beleggers.

Goede arbeidsomstandigheden

De coronapandemie heeft de kwetsbaarheid van werknemers, het belang van werkzekerheid en gezonde werkomstandigheden nog meer dan voorheen op de kaart gezet. Samen met acht andere grote beleggers gingen we in 2021 in gesprek met 50 multinationals over de impact van de coronapandemie op hun werknemers. We vroegen onder andere aandacht voor betaald ziekteverlof, investeren in opleiding en het bevorderen van diversiteit op de werkvloer. Ook spoorden we bedrijven aan hun ervaringen met succesvolle initiatieven te delen. Met een aantal bedrijven zullen we deze dialoog in 2022 voortzetten.

We voeren namens onze pensioenfondsklanten een intensief verbetertraject over de arbeidsveiligheid bij Amazon. Het verzuim door ziekte en ongevallen ligt bij dit online winkelbedrijf hoger dan bij sectorgenoten. Sinds het uitbreken van de coronapandemie spitst de dialoog zich toe op het beperken van het besmettingsrisico op de werkvloer. In 2021 bezocht onze specialist het bedrijf, waarbij ook met het management werd gesproken. Amazon heeft maatregelen genomen om de veiligheid op de werkvloer te verhogen. Wel dringen we bij het bedrijf aan op meer informatie over de effectiviteit van deze maatregelen.

Om de betaling van een 'leefbaar loon' te bevorderen, zijn wij op verzoek van bpfBOUW in 2021 toegetreden tot het Platform Living Wage Financials (PLWF). De aangesloten financiële instellingen moedigen bedrijven waarin ze beleggen aan om te zorgen voor een leefbaar loon. Het gaat dan om mensen die bij de bedrijven zelf werken én mensen die bij hun leveranciers werkzaam zijn. We richten ons vooral op voedselproducenten, zoals Coca-Cola en Mondelez.

“Werknemers moeten worden meegenomen in de transitie”

Interview met Olivier van Hirtum, senior portefeuillemanager Developed Markets Equities

Automatisering en digitalisering hebben grote impact op werknemers van de bedrijven waarin wij beleggen. APG rondde in 2021 het onderzoek af naar de invloed van deze grote ontwikkelingen op de werkvloer. Olivier van Hirtum licht toe waarom we het belangrijk vinden hier inzicht in te krijgen.

In welke zin heeft klimaatverandering gevolgen voor werknemers?

“Klimaatverandering en de energietransitie hebben impact op industrieën die veel mensen in dienst hebben, zoals de auto-industrie. Terwijl het nog onduidelijk is hoeveel en waar precies er nieuwe banen voor in de plaats komen, bijvoorbeeld in de opwekking van schone energie of het maken van elektrische auto's. Maar ook veranderen de eisen die aan de kennis en vaardigheden van werknemers worden gesteld nu innovatie steeds belangrijker wordt.”

En hoe zit dat met automatisering?

“Het beeld hier is niet eenduidig. Er zijn onderzoeken die stellen dat er miljoenen banen verloren gaan, maar er zijn ook onderzoeken die juist voorspellen dat er miljoenen banen bijkomen. Automatisering is meer dan het vervangen van mensen door machines. Door automatisering ontstaat ook behoefte aan andere vaardigheden, bijvoorbeeld doordat mensen en machines samenwerken. Naarmate machines routinetaken overnemen, wordt het werk voor mensen steeds meer kennisintensief.”

Waarom is het voor bedrijven van belang goed met hun werknemers om te gaan?

“Bedrijven die grote veranderingen doormaken, hebben de steun en kennis van hun werknemers nodig om die tot een goed einde te brengen. Ze zien in dat gekwalificeerde, flexibele en betrokken mensen onmisbaar zijn om zich te kunnen blijven vernieuwen en aan te passen. Ook in de strijd om toptalent is het voor bedrijven belangrijk bekend te staan als een goede werkgever. Vooral voor de jonge generatie is dat een cruciale voorwaarde om bij een bedrijf te willen werken. Maar ook: als we als maatschappij niet goed omgaan met deze grote verschuivingen, zullen vooral minder opgeleide, arme en kwetsbare werknemers daarvan de gevolgen ondervinden.”

Wat vraagt APG van bedrijven als het om de omgang met hun personeel gaat?

“Onze minimumvereiste is dat bedrijven veilige arbeidsomstandigheden garanderen voor hun werknemers. Van bedrijven die in transitie zijn, willen we weten wat hun strategie is. We vragen ze om een skill gap analysis te maken: welke vaardigheden hebben je werknemers nu en welke ontbreken er nog? En hoe ga je van A naar B? We vroegen dit anderhalf jaar geleden aan de grote autofabrikanten en die zijn er nu vrijwel allemaal mee bezig. Ook willen we dat bedrijven laten zien wat ze doen aan training voor hun personeel en welke impact dat heeft. Werknemers moeten worden meegenomen in de transitie van het bedrijf. Heldere communicatie, training en het aannemen van nieuwe expertise staan daarbij centraal.”

IMVB-convenant

In het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) (2018) heeft de Nederlandse pensioensector afspraken gemaakt met de overheid, vakbonden en milieu- en maatschappelijke organisaties om misstanden te voorkomen bij bedrijven waarin wordt belegd. Het convenant is gebaseerd op de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles. Halverwege 2022 moeten pensioenfondsen alle afspraken hebben ingevoerd.

In 2021 hebben wij samen met onze pensioenfondsklanten verder invulling gegeven aan de verplichtingen uit het IMVB-convenant. Als vermogensbeheerder:

- stellen we vast en beoordelen wij ('identificeren en prioriteren') de negatieve gevolgen (impact) van beleggingen op mens en milieu, zoals betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen;
- gebruiken we onze invloed als belegger om deze negatieve gevolgen te voorkomen of verminderen;
- monitoren we doorlopend of er negatieve gevolgen zijn;
- rapporteren we over negatieve gevolgen en maatregelen die we treffen om die te voorkomen en verminderen.

Op onze [website](#) lichten wij toe hoe wij de zorgvuldige uitvoering (due diligence) van de OESO-regels en UNGP hebben ingericht.

Binnen het convenant doet een aantal pensioenfondsen – waaronder ABP, bpfBOUW en SPW – mee aan het 'diepe spoor'. Zij bundelen hun krachten om tot verbeteringen te komen bij bedrijven of sectoren waar risico is op betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen. In 2021 begon een verbetertraject met een informatietechnologiebedrijf over bescherming van mensenrechten in een digitale omgeving. Eerder zijn trajecten opgezet met een mijnbouwbedrijf en een online winkelketen. Resultaten worden op termijn via het IMVB-convenant bekendgemaakt.

Hoofdstuk 6

Klimaatverandering en milieu

De gevolgen van klimaatverandering zijn nu al zichtbaar en nemen in de toekomst verder toe. APG behoort tot een groep vermogensbeheerders die wereldwijd vooroplopen bij het in kaart brengen van klimaatrisico's en de mogelijke impact op de beleggingen.

Sturen op klimaatrisico's

Klimaatverandering heeft grote gevolgen: voor de deelnemers van onze pensioenfondsklanten, de economie en voor ons als belegger. Voor een duurzame toekomst moet de opwarming van de aarde ruim beneden 2 °C blijven, maar beter nog onder 1,5 °C. In 2015 hebben 195 landen daarover afspraken gemaakt in het Klimaatverdrag van Parijs.

Als langetermijnbelegger hebben we het belang van klimaatrisico's (en -kansen) al vroeg onderkend. Sinds 2019 voeren we een klimaatrisicobeleid uit. Hierin is vastgelegd hoe wij klimaatrisico's en -kansen meten, monitoren en beheersen. We hebben een breed samengestelde Klimaatstuurgroep ingesteld. De stuurgroep coördineert de aanpak voor het beheersen van klimaatrisico's en is de drijvende kracht achter de uitvoering van het klimaatrisicobeleid.

We brengen klimaatrisico's en -kansen in kaart en rapporteren daarover volgens het raamwerk van de [Taskforce on Climate-related Financial Disclosures \(TCFD\)](#). APG belegt over de hele wereld en heeft een zeer gespreide portefeuille. Daarom verwachten we dat voor onze beleggingsportefeuille de gevolgen van klimaatverandering en de energietransitie zich geleidelijk doen gelden. Wel zetten we nu al stappen om onze beleggingsportefeuille in lijn te brengen met de klimaatafspraken van Parijs. Meer over de beoordeling van klimaatrisico's en wat wij doen om deze te beperken in [bijlage 1](#) van dit verslag.

APG heeft actief bijgedragen aan de ontwikkeling van het [Net Zero Investment Framework \(NZIF\)](#).⁵ NZIF biedt beleggers praktische handvatten om de beleggingsportefeuille in lijn te brengen met de afspraken in het Klimaatverdrag van Parijs. Het omvat principes en minimumvereisten voor beleggingscategorieën en sectoren met betrekking tot CO₂-reductie, beleggen in klimaatoplossingen en engagement met bedrijven waarin wordt belegd. APG heeft zich in 2021 aangesloten bij het [Net Zero Asset Managers \(NZAM\) initiatief](#). Dit is een initiatief van internationale vermogensbeheerders die zich inzetten voor een klimaatneutrale beleggingsportefeuille in 2050 of eerder.

Ook is APG een van de initiatiefnemers van de [Carbon Risk Real Estate Monitor \(CRREM\)](#), dat wereldwijde CO₂-reductiepaden voor commercieel vastgoed heeft ontwikkeld. Beleggers kunnen met deze reductiepaden nagaan of de verduurzaming van hun vastgoedbeleggingen aansluit bij de klimaatdoelen van Parijs. De gebouwde omgeving draagt circa 40 procent bij aan de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen.

⁵ NZIF is ontwikkeld door het Paris Aligned Investment Initiative (PAII), een initiatief van de Institutional Investor Group on Climate Change (IIGCC).

Bescherming van biodiversiteit

Biodiversiteit is de variatie aan leven en aan ecosystemen – de gebieden waarin dit leven voorkomt, zoals bossen, bodem en zeeën. Wereldwijd neemt de biodiversiteit snel af. Dat is slecht nieuws voor de natuur én onze toekomstige welvaart. Veel economische sectoren zijn afhankelijk van de variatie aan planten, dieren en insecten. Voorbeelden zijn landbouw en visserij, maar ook de (chemische) industrie, vastgoed en transport. Behoud van biodiversiteit is dan ook een belangrijk doel van APG en onze pensioenfondsklanten.

APG is lid van de werkgroep Biodiversiteit van De Nederlandsche Bank en van het Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) Forum. Ook ondersteunen we het Partnership for Biodiversity Accounting Professionals (PBAF), waarbinnen financiële instellingen een methode ontwikkelen voor het meten en rapporteren over de impact van hun beleggingen op biodiversiteit. Met hun beleggingen kunnen ze zo gericht sturen op herstel en bescherming van de natuur.

Samen met PBAF hebben we voor beursgenoteerde ondernemingen in kaart gebracht welke sectoren het meeste bijdragen aan verlies van biodiversiteit. We scherpen de criteria voor biodiversiteit verder aan voor onze fondsklanten. Ook maakt biodiversiteit deel uit van ons thematisch engagement voor een duurzame voedingssector.

Namens ABP investeerden we in 2021 in een groot productiebos in Chili en in Wenita Forest Products, een grote producent van bosbouwproducten in Nieuw-Zeeland. Aan deze bossen is een Forest Stewardship Council (FSC)-kwaliteitskeurmerk toegekend. Dit betekent dat deze bossen bijdragen aan het behoud van biodiversiteit en het management rekening houdt met het welzijn van werknemers en lokale gemeenschappen.

Klimaatcommitment financiële sector

In het nationale Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt hoe Nederland de klimaatdoelstellingen van Parijs moet realiseren. De Nederlandse financiële sector, waaronder APG, heeft zich hieraan in 2019 vrijwillig verbonden door ondertekening van het [Klimaatcommitment van de financiële sector](#). De deelnemende instellingen investeren in de energietransitie, zijn transparant over de CO₂-voetafdruk van hun beleggingen en nemen maatregelen om hun klimaatimpact te beperken.

Volgens het Klimaatcommitment moeten vermogensbeheerders en pensioenfondsen elk jaar laten zien wat de CO₂-voetafdruk van relevante beleggingen is. APG heeft bijgedragen aan een raamwerk voor het rapporteren van CO₂-impact en aan een overzicht van meetmethoden voor de CO₂-voetafdruk in de Nederlandse financiële sector. Wij vinden het belangrijk dat financiële instellingen van elkaar leren en werken aan een transparante en controleerbare meetmethode.

Wij rapporteren net als onze pensioenfondsklanten over de CO₂-voetafdruk van de beleggingen volgens de Global GHG Accounting and Reporting Standard for the Financial Industry, ontwikkeld door het [Partnership for Carbon Accounting Financials \(PCAF\)](#). Deze methode, waarvan wij een van de initiatiefnemers zijn, wordt inmiddels door 279 financiële instellingen wereldwijd gebruikt.

Bijdragen aan de energietransitie

APG draagt bij aan de financiering van de energietransitie door namens onze pensioenfondsklanten te beleggen in onder andere het Duurzame Ontwikkelingsdoel 'Betaalbare en duurzame energie', duurzame infrastructuur en de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Specifiek voor ABP beleggen we via het ABP Energietransitiefonds (ANET) in bedrijven en projecten die innovatieve oplossingen bieden voor de Nederlandse energietransitie. In 2021 investeerde ANET onder andere in NET2GRID. Dit bedrijf maakt het energieleveranciers en nutsbedrijven mogelijk om hun klanten direct inzicht te bieden in hun actuele en toekomstige energieverbruik.

Beleggen in duurzame energie

APG nam in 2021 namens ABP een belang in Windpark Krammer. Dit park met 34 windmolens op land levert tijdens de levensduur 4 miljoen ton CO₂-besparing op. Het park is in 2019 opgeleverd en de tweede Nederlandse investering van Kallista, een bedrijf dat een leidende rol speelt bij de ontwikkeling van duurzame energieprojecten in Europa. APG heeft een meerderheidsbelang in Kallista.

Beleggen in duurzame infrastructuur

APG breidde in 2021 – namens ABP - het belang uit in Alpha Trains. Met activiteiten in meer dan 17 Europese landen is Alpha Trains marktleider voor het leasen van passagierstreinen en locomotieven op het Europese vasteland. De vloot bestaat uit circa 800 passagierstreinen en locomotieven, waarvan het grootste deel elektrisch is.

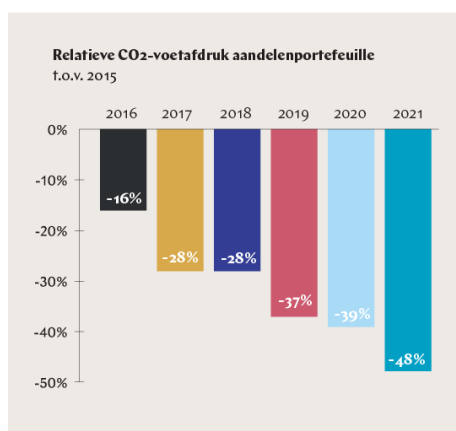
Beleggen in de verduurzaming van de gebouwde omgeving

Mensen helpen hun woning financieel aantrekkelijk te verduurzamen: dat is de gedachte achter de groene hypotheek van Rabobank-dochter Vista Hypotheken. Sinds 2019 hebben we voor onze fondsklanten bijna 1,3 miljard euro geïnvesteerd in deze groene woningleningen. Klanten ontvangen korting op hun hypotheekrente als ze een woning met energielabel-A kopen of hun woning tot dat label verduurzamen.

CO₂-voetafdruk

APG brengt in kaart hoeveel CO₂ wordt uitgestoten door bedrijven waarin we via aandelen beleggen en hoeveel daarvan aan ons is toe te rekenen (CO₂-voetafdruk). Onze pensioenfondsklanten hebben allemaal een doelstelling voor CO₂-reductie van de aandelenbeleggingen. Wij houden voortdurend zicht op de CO₂-voetafdruk van de aandelenbeleggingen en kunnen daarmee rekening houden bij beleggingsbeslissingen.

De CO₂-voetafdruk van de aandelenbeleggingen die we voor onze fondsklanten beheren is met 48 procent gedaald ten opzichte van het peiljaar 2015.⁶ De lagere voetafdruk komt onder andere doordat we het insluitingsbeleid hebben aangescherpt, waardoor we onze beleggingen in een aantal CO₂-intensieve bedrijven hebben verkocht. Ook richten we ons op bedrijven die in vergelijking met andere bedrijven in hun sector weinig CO₂ uitstoten.

APG publiceert ook de CO₂-voetafdruk van de beleggingen in bedrijfsobligaties, vastgoed en private equity (zie [bijlage 2](#) van dit verslag). In totaal is hiermee voor 61 procent van onze beleggingsportefeuille de CO₂-voetafdruk bepaald. Door hierover te rapporteren, sluiten we aan bij afspraken in het Klimaatcommitment van de financiële sector. In 2022 koppelen onze fondsklanten hieraan klimaatdoelstellingen voor 2030.

In lijn met het beleid van ABP verkocht APG in 2021 de beleggingen in bedrijven die meer dan 30 procent van hun omzet uit kolenmijnen of meer dan 20 procent uit teerzand halen. Voorbeelden zijn Suncor Energy (teerzand) en Whitehaven Coal. Bij de verbranding van kolen en de productie van olie uit teerzand komt veel CO₂ vrij, ook in vergelijking met andere fossiele brandstoffen.

ABP stapt uit fossiele producenten

In oktober 2021 maakte ABP bekend zich terug te trekken uit beleggingen in producenten van fossiele brandstoffen. Aanleiding waren alarmerende klimaatrapporten van het Internationale Klimaatpanel van de Verenigde Naties (IPCC) en het Internationale Energie Agentschap (IEA). De beleggingen van ABP worden stap voor stap verkocht. Het merendeel is naar verwachting in het eerste kwartaal van 2023 verkocht. We zullen vooral het gesprek aangaan met grootverbruikers van fossiele energie. ABP wil als aandeelhouder dit soort bedrijven stimuleren sneller de overstap te maken van fossiele naar duurzame energie. Het gaat hierbij vooral om bedrijven in de auto-industrie en luchtvaart en elektriciteitsbedrijven. ABP verwacht dat de gesprekken met deze grootverbruikers meer zullen opleveren.

⁶ De CO₂-voetafdruk wordt vastgesteld op basis van de portefeuillesamenstelling op 31 maart volgend op het verslagjaar.

Aanwenden van onze invloed

Als grote belegger voor de lange termijn oefenen we invloed uit op de bedrijven waarin we beleggen. We brengen onze stem uit op aandeelhoudersvergaderingen en gaan ook met bedrijven in gesprek over wat we van ze verwachten. Dat doen we zowel alleen als samen met andere grote beleggers.

APG neemt deel aan [Climate Action 100+](#) (CA100+). Dit samenwerkingsverband oefent druk uit op 167 bedrijven die wereldwijd de meeste CO₂ uitstoten. Doordat grote beleggers hun krachten bundelen, kunnen ze effectief druk uitoefenen. APG leidt namens CA100+ de dialoog met Holcim en HeidelbergCement, twee grote fabrikanten van bouwmaterialen. CA100+ vraagt bedrijven:

- inzicht te geven in de klimaatrisico's waarmee ze te maken hebben;
- maatregelen te nemen om hun uitstoot van broeikasgassen te verminderen;
- daarover te rapporteren volgens de standaard van de TCFD.

Het Zuid-Koreaanse petrochemiebedrijf SK Innovation maakte in 2021 bekend dat het uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal wil zijn. APG voerde namens CA100+ gesprekken met SK Innovation. Het bedrijf wil onder andere plastic volledig gaan recyclen en het bedrijfsonderdeel dat zich richt op accu's voor elektrische auto's verder uitbouwen.

APG was in 2021 een van de drijvende krachten achter een oproep van 22 internationale beleggers aan de Zuid-Koreaanse regering. Het land werd gevraagd met een duidelijk transitiepad te komen dat aansluit bij de klimaatafspraken van Parijs. Ook werd Zuid-Korea opgeroepen te stoppen met de bouw van nieuwe kolencentrales.

In de aanloop naar de klimaatconferentie in Glasgow steunden we een oproep van internationale beleggers aan de wereldleiders om veel meer te doen tegen klimaatverandering. Overheden zijn cruciaal voor het scheppen van de voorwaarden die het voor beleggers mogelijk maken om grootschalig in de energietransitie te investeren.

In 2021 namen we – net als in voorgaande jaren – klimaatimpact mee bij het stemmen over bestuurdersbenoemingen en -beloningen. We stemden tegen de bestuurdersbeloning, -benoeming of het jaarverslag bij bedrijven zonder v-doelstelling of zonder koppeling van de beloning aan de klimaatdoelstellingen. In 2022 scherpen we op initiatief van onze fondsklanten het klimaatstembeleid fors aan.

SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Eind 2021 belegden wij namens onze fondsklanten 20,8 miljard euro in het Duurzame Ontwikkelingsdoel 'Betaalbare en Duurzame Energie' (SDG 7). Door hierin te beleggen, verminderen we klimaatrisico's in onze beleggingsportefeuille en dragen we bij aan de energietransitie.

“Stockholm Exergi bevindt zich in de voorhoede van de energietransitie”

Interview met Carlo Maddalena, senior portefeuillemanager Infrastructure

Een consortium onder leiding van APG nam in 2021 een aandelenbelang van 50 procent in Stockholm Exergi Holding AB ('SE'), de grootste leverancier van stadsverwarming in Zweden. Het bedrijf geldt als toonaangevend op het gebied van duurzaamheid en innovatie, en wil in 2025 zelfs klimaatpositief zijn. Senior portefeuillemanager Carlo Maddalena licht de investering toe.

Waarom is Stockholm Exergi zo'n aantrekkelijke investering?

“Met zijn sterke milieufocus bevindt SE zich in de voorhoede van de energietransitie. De fundamenteën van het bedrijf zijn sterk: de vraag naar duurzame warmte is groot in Zweden, waardoor het verbruik van stadsverwarming per inwoner tot één van de hoogste in Europa hoort. SE biedt leveringszekerheid voor warmte aan 800.000 klanten in de regio. De investering is een unieke kans om een belang in een toonaangevend, omvangrijk nutsbedrijf in Scandinavië te verwerven. Investerings van deze kwaliteit zijn schaars in deze regio.”

Hoe is deze transactie tot stand gekomen?

“Vooruitlopend op de transactie heeft APG een consortium gevormd van gelijkgestemde institutionele beleggers, bestaande uit PCGM, Alecta, Keva and AXA Investment Managers. APG heeft een belang van 20,5 procent verworven voor opdrachtgever ABP, die daarmee verder vorm geeft aan haar ambities op het vlak van klimaatverandering en verantwoord beleggen. Het totale belang van 50 procent is overgenomen van Fortum, een Fins energieconcern. De overige 50 procent is van de stad Stockholm.”

Hoe staat het met de duurzame ambities van Stockholm Exergi?

“De duurzaamheidsdoelstellingen van het bedrijf zijn zeer ambitieus. SE heeft zich ontwikkeld tot een fossielvrije energieleverancier en wil in 2025 klimaatpositief worden. Daartoe is het al een aantal innovatieve projecten gestart. Bijvoorbeeld een project voor de bouw van Europa’s eerste grote bio-energiewarmtekrachtcentrale met innovatieve technologie voor het afvangen en opslaan van CO₂. Eenmaal operationeel, zal deze faciliteit jaarlijks 800.000 ton CO₂ afvangen. Het was onlangs een van de zeven projecten die steun kregen van het EU Innovatiefonds.”

Verduurzaming gebouwde omgeving

In het nationale Klimaatakkoord is afgesproken dat de ‘gebouwde omgeving’ fors moet bijdragen aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot. De woningcorporaties spelen daarin een belangrijke rol. Zij staan voor de opgave 2,4 miljoen woningen – een kwart van de Nederlandse woningvoorraad – te verduurzamen. Tegelijkertijd moeten er tienduizenden huurwoningen worden gebouwd om iets aan de oplopende tekorten te doen. Natuurlijk is hiervoor financiering nodig.

APG verstrekt namens de pensioenfondsklanten bijna 750 miljoen euro aan directe leningen aan Nederlandse woningcorporaties. In 2019 is hiervoor het online platform LIST Amsterdam opgericht. Wij leverden een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming. Door deze leningen kunnen woningcorporaties investeren in bijvoorbeeld de bouw van betaalbare huurwoningen, verduurzaming van bestaande woningen en de leefbaarheid van wijken. Voor onze pensioenfondsklanten levert de belegging een langjarig gegarandeerd rendement op.⁷

Naast deze directe leningen beleggen we ook in obligaties van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). Die verstrekken daarmee op hun beurt leningen aan, onder andere, woningbouwcorporaties.

⁷ Leningen aan woningcorporaties voor het uitvoeren van hun publieke taak, zoals het bouwen van sociale huurwoningen, worden geborgd door de staat via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).

Hoofdstuk 7

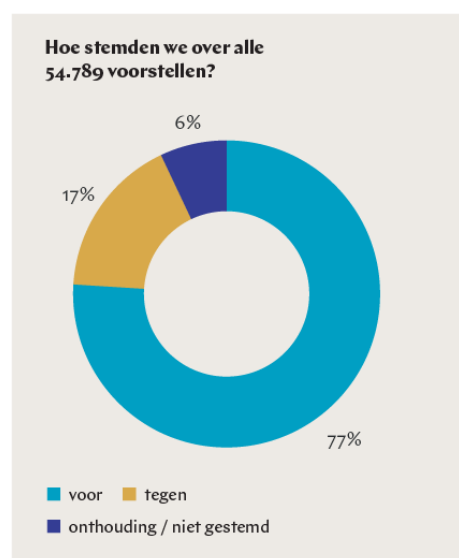
Goed bestuur

Goed ondernemingsbestuur is een randvoorwaarde voor bedrijven om verantwoord te kunnen ondernemen. Dan gaat het onder andere om de integriteit, effectiviteit en transparantie van het bedrijfsbestuur.

Een actief stembeleid

We stemden in 2021 namens onze pensioenfondsklanten op ruim 5.000 aandeelhoudersvergaderingen. Ook gingen we met 498 bedrijven in gesprek over ESG-onderwerpen. Op onze website staat een [overzicht](#) van deze bedrijven en de onderwerpen waarover wij met ze hebben gesproken. In 2021 hebben we namens onze fondsklanten over bijna 55.000 voorstellen en resoluties gestemd.

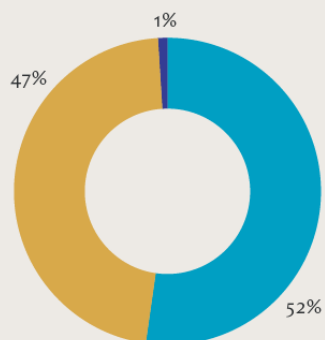

Stemmen over beloningen

Het beloningsbeleid voor bestuurders moet in lijn zijn met het algemene beloningsbeleid voor de werknemers van het bedrijf. Wij verwachten van bedrijven waarin we beleggen dat ze in het jaarverslag duidelijk maken hoe de beloning voor bestuurders wordt vastgesteld, wat de doelstellingen zijn en welke prestaties moeten worden behaald voordat een beloning of bonus wordt uitbetaald.

In 2020 stemden we over 2.053 beloningsvoorstellen. Bij 47 procent van de voorstellen was dit een stem tegen, bij 52 procent een stem voor. Buitensporig hoge ontslagvergoedingen – vooral gebruikelijk in de Verenigde Staten – zijn een belangrijke reden voor een tegenstem.

Hoe stemden we over 2.053 beloningsvoorstellen?

■ voor ■ tegen
■ onthouding / niet gestemd

“Ook management moet coronapijn in de portemonnee voelen”

Interview met Mirte Bronsdijk, senior corporate governance-specialist

De beloning voor topbestuurders leidt in Nederland nogal eens tot onbegrip. In coronatijd beloonden sommige bedrijven bovendien het management, terwijl medewerkers, leveranciers en aandeelhouders onder de crisis te lijden hadden. APG probeert het beloningsbeleid van beursgenoteerde ondernemingen te beïnvloeden. Mirte Bronsdijk vertelt hoe.

Hoe kan APG als aandeelhouder invloed uitoefenen op de beloning bij bedrijven?

“Als aandeelhouder kun je met bedrijven in gesprek gaan en gebruikmaken van je stemrecht. Zo moet het beloningsbeleid van Nederlandse beursgenoteerde bedrijven sinds 2020 ten minste 75 procent van de aandeelhoudersstemmen achter zich krijgen. Aandeelhouders hebben bovendien een adviserende stem bij het beloningsverslag, waarin bedrijven onder meer moeten uitleggen hoe ze rekening houden met de maatschappelijke acceptatie. Het komt meer dan eens voor dat we, samen met andere beleggers, het beloningsvoorstel van een Nederlands bedrijf afkeuren.”

Waar let je op bij het beoordelen van het beloningsbeleid van bedrijven?

“APG volgt een eigen stembeleid. Van bedrijven waarin we beleggen, verwachten we dat ze in het jaarverslag duidelijk maken hoe ze de beloning voor bestuurders vaststellen, wat de doelstellingen zijn en welke prestaties moeten worden gehaald voordat een variabele beloning wordt uitbetaald. Ook vinden we het belangrijk dat duurzaamheidscriteria een rol spelen bij het bepalen van de bestuurdersbeloning. Natuurlijk moeten die criteria dan wel relevant, transparant en objectief meetbaar zijn. Van bedrijven met veel CO₂-uitstoot verwachten we bijvoorbeeld dat ze de beloning voor bestuurders verbinden aan hun klimaatdoelen.”

Welke impact heeft de coronapandemie op de bestuurdersbeloningen?

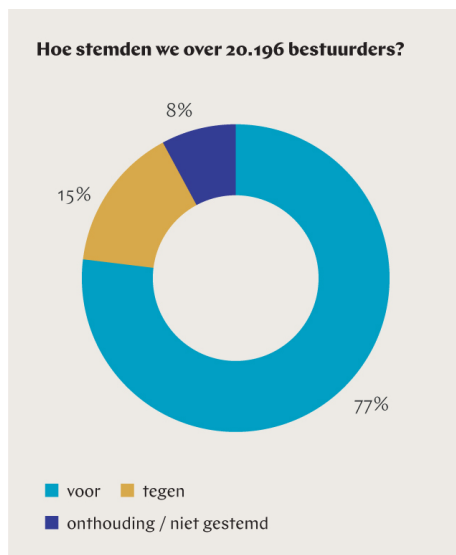
“Door corona was er in 2021 nog meer dan anders aandacht voor beloningen. Wij vinden dat het management moet delen in de ‘pijn’ als een bedrijf staatssteun ontvangt, het dividend schrapt of medewerkers moet ontslaan. Bijvoorbeeld door het salaris te verlagen of de bonus te schrappen. Presteerden bedrijven juist wel goed, dan moet je je afvragen of dat is toe te schrijven aan het management, of dat het simpelweg een gevolg is van de lockdown. Want daardoor werden consumenten als vanzelf in de armen van de supermarkten en webwinkels gedreven. Ook kan een bonus als ongepast worden ervaren als veel mensen en bedrijven het moeilijk hebben.”

Stemmen over bestuurders

We kijken bij het stemmen over de (her)benoeming van bestuurders of het bestuur evenwichtig en divers is. Ook moet de meerderheid van de niet-uitvoerende bestuurders onafhankelijk zijn. Alle bestuurders moeten de juiste kennis, ervaring en vaardigheden hebben. De samenstelling en de prestaties van het bestuur en van individuele bestuursleden moeten regelmatig worden geëvalueerd.

Wij verwachten dat bestuurders individueel worden benoemd en regelmatig voor herbenoeming worden voorgedragen. De termijn voor individuele bestuurders moet worden beperkt tot maximaal twaalf jaar. Bij grotere bedrijven, en vooral bedrijven in sectoren met een grote impact op mens en milieu, verwachten wij dat er een bestuurder is die verantwoordelijk is voor duurzaamheidsvraagstukken.

In 2021 hebben we gestemd over 20.196 benoemingsvoorstellen. We stemden in 77 procent van de gevallen vóór.

Diversiteit in het bestuur

Wij vragen van bedrijven dat ze bij de benoeming van bestuurders rekening houden met diversiteit. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om een evenwichtige verdeling in sekse, etnische achtergrond, opleiding, persoonlijkheid en leeftijd. Wij zijn ervan overtuigd dat diversiteit in het bestuur tot betere beslissingen leidt.⁸

⁸ Wetenschappelijk onderzoek steunt ons hierin. Zie bijvoorbeeld: Marcus Noland, Tyler Moran, Barbara Kotschwar, "Is Gender Diversity Profitable? Evidence from a Global Survey", Peterson Institute for International Economics, 2016.

Hoofdstuk 8

Vooruitblik

Onze pensioenfondsklanten scherpen in 2022 hun duurzame ambities verder aan. Voor ons als vermogensbeheerder brengt dat nieuwe uitdagingen met zich mee, bijvoorbeeld als het gaat om verantwoording, communicatie en datakwaliteit. Maar net als onze pensioenfondsklanten zal ook APG zich in 2022 blijven ontwikkelen op het gebied van verantwoord beleggen.

Uitwerking beleidsthema's

In 2022 werken we aan de verdere uitwerking van de thema's waaraan onze pensioenfondsklanten in hun beleid voor verantwoord beleggen extra aandacht willen geven. Voorbeelden van dergelijke thema's zijn klimaatverandering, biodiversiteit en circulariteit.

Ambities voor het klimaat

APG streeft ernaar dat de beleggingsportefeuille in de pas loopt met het Klimaatverdrag van Parijs. Zoals is afgesproken in het Klimaatcommitment van de financiële sector, komen onze pensioenfondsklanten in 2022 met doelstellingen en actieplannen voor 2030, inclusief reductiedoelstellingen voor de CO₂-voetafdruk van relevante beleggingscategorieën.

In 2022 stemmen we op aandeelhoudersvergaderingen volgens een strenger stembeleid. Daarbij hebben we speciale aandacht voor klimaat. Onze verwachtingen voor bedrijven met een grote klimaatimpact gaan omhoog. Ook kijken we kritischer naar diversiteit en de beloning voor bestuurders bij de bedrijven waarin we beleggen. In het recente stemseizoen hebben we al volgens het aangescherpte beleid gestemd.

Wat betreft uitvoering staat 2022 onder andere in het teken van het besluit van ABP om de beleggingen in producenten van fossiele brandstoffen te verkopen. De verwachting is dat het merendeel van de beleggingen in het eerste kwartaal van 2023 is verkocht. Daarnaast zal ABP haar beleid voor duurzaam en verantwoord beleggen aanscherpen. Ook geven we invulling aan de ambitie van sommige van onze pensioenfondsklanten om bij het uitsluitingsbeleid voor staatsobligaties de lat hoger te leggen.

Invoering afspraken IMVB-convenant

Wij zullen onze pensioenfondsklanten actief ondersteunen bij de implementatie van de afspraken uit het IMVB-convenant. Halverwege 2022 moeten ook de laatste afspraken door onze pensioenfondsklanten zijn doorgevoerd. Het IMVB-convenant bevat afspraken over het tegengaan van misstanden die verband houden met bedrijven waarin wordt belegd. Voor onze fondsklanten betekent dat onder andere dat ze meer in detail zullen rapporteren over de resultaten van engagement.

Bijlagen

1. Inspelen op klimaatrisico's en -kansen

Klimaatverandering heeft ingrijpende gevolgen voor de samenleving en economie. Dus ook voor de deelnemers van onze pensioenfondsklanten en onze beleggingen. In deze bijlage staat hoe wij klimaatrisico's in kaart brengen en verminderen.

We verwachten van bedrijven die veel broeikasgassen uitstoten dat ze rapporteren volgens het raamwerk van de Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD). Daarom rapporteren we zelf ook volgens dit raamwerk.

APG heeft samen met andere grote beleggers het Net Zero Investment Framework (NZIF) ontwikkeld. NZIF biedt beleggers praktische handvatten om de beleggingsportefeuille in lijn te brengen met de afspraken in het Klimaatverdrag van Parijs. Het omvat principes en minimumvereisten voor CO₂-reductie, beleggen in klimaatoplossingen en engagement met bedrijven waarin wordt belegd.

Governance van klimaatrisico's en -kansen

De governance voor het zicht houden op en beheersen van klimaatrisico's en -kansen is goed ingebed in onze organisatie en processen.

APG voert een formeel klimaatrisicobeleid uit voor haar fondsklanten. Onze beleggingscommissie is eindverantwoordelijk voor de totale door APG beheerde beleggingsportefeuille en houdt toezicht op klimaatrisico's en de uitvoering van het klimaatrisicobeleid.

De afdeling portefeuillemanagement is verantwoordelijk voor het beheren van de beleggingen binnen het afgegeven mandaat, inclusief klimaatrisico's en -kansen. Beleggingen boven een bepaalde omvang moeten worden goedgekeurd door het Committee on Investment Proposals (CIP), waarbij duurzaamheidsrisico's (waaronder klimaatrisico's) expliciet in de overweging worden meegenomen.

Het tweedelijns beheer van klimaatrisico's is de verantwoordelijkheid van de afdeling risicomanagement. De afdeling fiduciair management adviseert onze pensioenfondsklanten over de invulling van het strategisch beleggingsplan, inclusief aspecten die verband houden met klimaatrisico's en -kansen. Ook houdt deze afdeling toezicht op de uitvoering van de afgegeven mandaten.

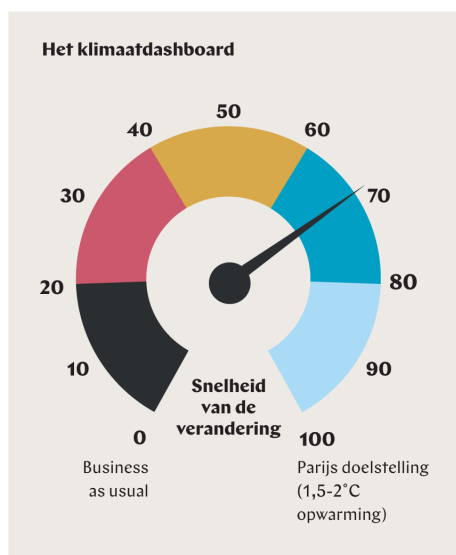
Sinds 2018 heeft APG een multidisciplinaire Klimaatstuurgroep, waarin risicomanagement, fiduciair management en portefeuillemanagement vertegenwoordigd zijn. Deze stuurgroep coördineert de aanpak voor het beheersen van klimaatrisico's en is de drijvende kracht achter de uitvoering van het klimaatrisicobeleid.

Gevolgen van klimaatrisico's voor onze bedrijfsvoering en strategie

Klimaatverandering en de energietransitie vormen een van de grootste uitdagingen waar de wereld voor staat. We onderscheiden fysieke klimaatrisico's en transitierisico's.

- Fysieke risico's hangen samen met de impact van veranderende weerspatronen, zoals schade door stormen, langdurige droogte en overstromingen.
- Transitierisico's hangen samen met de impact van de inspanningen die worden gedaan om de oorzaak van klimaatverandering - de uitstoot van broeikasgassen - aan te pakken, zoals wet- en regelgeving, technologische ontwikkelingen en veranderingen in het marktsentiment.

Transitie- en fysieke klimaatrisico's kunnen leiden tot veranderingen in de waardering van bedrijven en vastgoed waarin wij beleggen. Het is daarom belangrijk om inzicht te hebben in de snelheid waarmee de energietransitie verloopt. APG heeft een klimaatdashboard ontwikkeld dat op basis van 18 indicatoren in kaart brengt in hoeverre de wereld op schema ligt om de doelstelling van Parijs (beperking van de opwarming van de aarde tot 1,5-2°C) te realiseren. Uit de meting eind 2021 blijkt dat de transitie nog altijd onvoldoende snel verloopt om deze doelstelling te halen. Wel is er sprake van een forse versnelling ten opzichte van het vorige meetmoment eind 2020.⁹ Overigens zal de fysieke impact van klimaatverandering in alle scenario's aanzienlijk zijn, zelfs als het lukt de opwarming van de aarde tot 1,5°C te beperken.

Het doel van het Klimaatakkoord van Parijs is helder: beperking van de opwarming tot maximaal 2°C en bij voorkeur 1,5°C. Maar de weg daarnaartoe is minder eenduidig. Het transitiepad is sterk afhankelijk van de beschikbare technologie en van het door landen gevoerde klimaatbeleid. Een complicerende factor is ook dat historische informatie weinig houvast biedt omdat de wereld juist naar de toekomst toe ingrijpend moet veranderen.

Vanwege deze onzekerheden maakt APG bij het in kaart brengen van klimaatrisico's en -kansen gebruik van scenario's. Deze geconstrueerde toekomstbeelden beschrijven hoe de wereld er straks uit zou kunnen zien. De scenario's hebben verschillende uitgangspunten met betrekking tot klimaatbeleid en technologische ontwikkeling.

⁹ Hierbij moet worden aangetekend dat de uitkomst wordt beïnvloed door extrapolaties uit het 'coronajaar' 2020. Daardoor zijn indicatoren op basis van CO₂-emissies of energievraag in positieve zin veranderd. De sterk gestegen vraag naar energie en daaraan gelieerde CO₂-emissies geven echter een ander beeld.

Scenarioanalyse helpt om beter te begrijpen hoe de weg naar Parijs eruit kan zien en welke impact dit op onze beleggingen heeft. Deze analyses worden op verschillende niveaus uitgevoerd. De uitkomsten worden door APC meegewogen in de beleggingsbeslissingen.

APG brengt ook in kaart welk deel van de staatsobligatieportefeuille is belegd in landen met een hoog klimaatrisico. Daarbij kijken we naar zowel fysieke risico's als transitierisico's. Voor het bepalen van het fysieke klimaatrisico van een land gebruiken we indicatoren van ND-GAIN. Deze geven een indicatie hoe kwetsbaar een land is voor de gevolgen van klimaatverandering en van de mate waarin het land daarop is voorbereid. Voor het transitierisico stellen we onder meer vast hoe afhankelijk een land is van fossiele brandstoffen, hoeveel CO₂ het uitstoot en in welke mate het in staat is om over te schakelen naar een koolstofarme economie.

Processen voor het beheersen van klimaatrisico's

APG beoordeelt alle bedrijven waarin we via aandelen of obligaties kunnen beleggen op rendement, risico, kosten en de mate waarin ze verantwoord te werk gaan. In 2021 zijn nieuwe criteria ingevoerd voor de klimaatinspanningen van de grootste olie- en gasbedrijven en elektriciteitsproducenten. Ook in andere beleggingscategorieën zijn duurzaamheidsprestaties onderdeel van de beleggingsanalyse. Zo wordt klimaatrisico meegenomen in de berekening van de waardering van bedrijven waarin we kunnen beleggen.

De portefeuillebeheerders en sectorspecialisten van de verschillende beleggingscategorieën zijn primair verantwoordelijk voor het managen van klimaatgerelateerde risico's en het benutten van kansen, aangezien daar de specifieke kennis aanwezig is over hoe klimaatverandering invloed kan hebben op de beleggingen en hoe zich dit vertaalt naar de waardering van individuele beleggingen. In 2021 hebben de managers van alle beleggingsstrategieën opdracht gekregen om een specifieke strategie voor de omgang met klimaatrisico's op te stellen. Daarin leggen zij vast hoe ze klimaat meewegen in de beleggingsanalyse.

Enkele voorbeelden van hoe wij klimaatrisico's en -kansen analyseren en beheren:

- Portefeuillebeheerders volgen actief relevante ontwikkelingen op het gebied van regelgeving, technologie en markten.
- We vragen bedrijven die elektriciteit opwekken met kolengestookte elektriciteitscentrales te stoppen met uitbreiding en een strategie te ontwikkelen voor de transitie naar duurzame energie.
- In berekeningsmodellen prijzen we financiële risico's in, zoals CO₂-prijzen en afnemende inkomsten uit steenkool. De beleggers volgen bijvoorbeeld de prijsontwikkeling van batterijtechnologie en de relatieve kosten van energiebronnen ('Levelized Cost of Electricity').
- Voor grote investeringen met een lange beleggingshorizon is goedkeuring van het Committee on Investment Proposals (CIP) vereist. Het beleggingsvoorstel besteedt bij relevante beleggingen op basis van onder andere scenarioanalyse uitgebreid aandacht aan de transitie- en fysieke risico's van klimaatverandering. Het verantwoord beleggingsteam van APG kan ook specifieke eisen aan de belegging stellen ten aanzien van het klimaatrisico.
- We voeren actief de dialoog met bedrijven waarin we beleggen om hun CO₂-uitstoot te verminderen en over het inzetten van de transitie in lijn met de klimaatafspraken van Parijs. Dit gebeurt onder andere via het samenwerkingsverband Climate Action 100+.
- We meten de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties, vastgoed en private equity. In totaal meten we hiermee voor 61 procent van de beleggingsportefeuille de CO₂-voetafdruk.

Onze pensioenfondsklanten krijgen via een digitale rapportage inzicht in de resultaten van de verschillende analyses. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd. Daarnaast houden we onze fondsklanten via deep-dive-sessies op de hoogte van het beheersen en monitoren van klimaatgerelateerde risico's en -kansen.

Indicatoren en doelstellingen voor klimaatrisico's en -kansen

APG gebruikt de volgende indicatoren voor klimaatrisico's en -kansen in de beleggingsportefeuille:

- We volgen 18 indicatoren om inzicht te krijgen in de snelheid waarmee de transitie verloopt.
- Op basis van scenarioanalyse stellen we per sector de transitierisico's vast met een horizon van 2, 5 en 10 jaar.
- We meten de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in aandelen, vastgoed, bedrijfsobligaties en private equity.
- We meten hoeveel we beleggen in bedrijven en projecten die bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, waarvan een aantal is gerelateerd aan klimaatverandering en de energietransitie.
- We brengen in kaart welk deel van onze portefeuille met staatsobligaties is belegd in landen met een verhoogd klimaatrisico.
- We meten klimaatrisico's in de vastgoedportefeuille met gebruikmaking van CRREM (zie kader).

APG heeft de volgende doelstellingen voor het beheersen van klimaatrisico's en het benutten van kansen die verband houden met de energietransitie:

- Onze pensioenfondsklanten hebben een reductiedoelstelling voor de CO₂-voetafdruk van de beursgenoteerde aandelenportefeuille. In 2022 maken ze nieuwe klimaatdoelstellingen voor 2030 bekend, inclusief CO₂-reductiedoelstellingen.
- In het insluitingsbeleid scherpen we de klimaatcriteria voor bedrijven verder aan om invulling te geven aan de grotere ambities van de fondsen. Ook hebben we het stembeleid aangescherpt voor bedrijven met een grote klimaatimpact.
- In lijn met het beleid van ABP hebben we de beleggingen verkocht in bedrijven die meer dan 30 procent van hun omzet uit kolen of voor meer dan 20 procent uit teerzand halen.
- ABP heeft besloten om beleggingen in producenten van fossiele brandstoffen te verkopen. Het merendeel is naar verwachting in het eerste kwartaal van 2023 verkocht.
- ABP en bpfBOUW hebben een doelstelling voor beleggen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. ABP heeft daarnaast een specifieke doelstelling voor beleggen in SDG 7: Betaalbare en duurzame energie.

Klimatrisico's in de praktijk: vastgoed

Wereldwijd komt 30 procent van de totale CO₂-uitstoot en 40 procent van het energieverbruik voor rekening van de gebouwde omgeving. Het is bij vastgoedbeleggingen dan ook van groot belang inzicht te hebben in de transitie- en fysieke risico's van klimaatverandering.

Voor fysieke risico's heeft APG een meetsysteem ontwikkeld dat klimatrisico's in kaart brengt tot op het niveau van individuele gebouwen. Hiervoor maken we gebruik van de geografische coördinaten van onze vastgoedbeleggingen en informatie van meerdere externe dataleveranciers. Op basis hiervan kunnen we op verschillende niveaus van de vastgoedportefeuille een score per risico (bijvoorbeeld overstromingen of natuurbranden) berekenen én vaststellen welke investeringen nodig zijn om deze risico's te beperken. Deze risico's worden beoordeeld voor alle vastgoedbeleggingen. De uitkomsten zijn inzichtelijk gemaakt in een dashboard en kunnen eenvoudig worden geïntegreerd in het risicomanagement.

Voor transitierisico's heeft APG bijgedragen aan de ontwikkeling van de [Carbon Risk Real Estate Monitor \(CRREM\)](#). Dit is een wereldwijde, wetenschappelijk onderbouwde methode om vast te stellen of een gebouw voldoet aan de klimaatdoelstellingen van Parijs. CRREM heeft 'transitiepaden' ontwikkeld die voor elk type vastgoed laten zien hoeveel CO₂ en kWh energie tot 2050 mag worden uitgestoten en verbruikt om binnen de doelstelling te blijven. CRREM heeft recent de handen ineengeslagen met het Science-Based Targets Initiative (SBTi).

2. Hoe meten we de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen?

APG meet sinds 2013 de CO₂-voetafdruk van de beleggingen in beursgenoteerde aandelen. Ook hebben al onze fondsklanten een doelstelling voor het verminderen van de CO₂-voetafdruk van hun beursgenoteerde aandelenportefeuille.

In het Nederlandse Klimaatakkoord hebben pensioenfondsen en vermogensbeheerders afgesproken elk jaar te laten zien wat de CO₂-voetafdruk van hun relevante beleggingen is. Sinds 2020 publiceert APG ook de CO₂-voetafdruk van de beleggingen in bedrijfsobligaties, vastgoed en private equity (zie pagina 61). Op dit moment rapporteren we over 61 procent van de portefeuille de CO₂-voetafdruk.

In 2022 maken onze fondsklanten nieuwe klimaatdoelstellingen bekend voor 2030. In deze bijlage lichten we toe hoe APG de CO₂-voetafdruk meet en voor beursgenoteerde aandelen stuurt op vermindering.

Vaststellen van de CO₂-voetafdruk

APG berekent de CO₂-voetafdruk van relevante beleggingscategorieën volgens de Global GHG Accounting and Reporting Standard for the Financial Industry, ontwikkeld door PCAF. De CO₂-voetafdruk wordt (op één uitzondering na) berekend op basis van de posities in bedrijven op 31 december 2021. Als deze nog niet beschikbaar zijn, worden de meest recente positiegegevens gebruikt.

Reikwijdte relevante beleggingscategorieën

APG streeft ernaar om de CO₂-uitstoot van alle relevante beleggingen te meten. Sinds 2020 doen we dit behalve voor aandelen ook voor bedrijfsobligaties, vastgoed en private equity. Door methodologische uitdagingen en het ontbreken van data is het nog niet mogelijk om van alle beleggingen en alle beleggingscategorieën de CO₂-voetafdruk vast te stellen. APG is nauw betrokken bij initiatieven om deze uitdagingen het hoofd te bieden.

In 2021 heeft APG ook een eerste berekening gemaakt van de CO₂-voetafdruk van de beleggingen in staatsobligaties. Deze beleggingscategorie bestaat voor het grootste deel uit obligaties die zijn uitgegeven door overheden. Daarnaast zijn er beleggingen in obligaties die zijn uitgegeven door staatsbedrijven of door instanties die gelieerd zijn aan overheden. PCAF biedt vooralsnog geen leidraad hoe de CO₂-voetafdruk van staatsobligaties moet worden berekend. APG verwacht dat de methodologie en de beschikbaarheid van standaarden in de toekomst nog kunnen wijzigen en publiceert daarom de CO₂-voetafdruk van de beleggingen in staatsobligaties nog niet.

Wat is de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen?

	Belegd vermogen (x € 1 mln)	Vermogen waarvan uitstoot gerapporteerd (x € 1 mln)	Absolute CO ₂ - voetafdruk (tCO ₂ e)	Relatieve CO ₂ - voetafdruk (tCO ₂ e/€ mln)
Aandelen	210.099	207.186	9.353.650	45
- ontwikkelde markten	165.536	163.051	5.514.924	34
- opkomende markten	44.563	44.135	3.838.726	87
Bedrijfsobligaties	85.502	74.123	5.805.844	78
- waarvan groene obligaties	3.064	3.064	1.037.941	339
Vastgoed	56.823	57.112	2.318.779	41
Private equity	49.552	51.243	1.522.325	30
Totaal beleggings- categorieën waarvan CO₂-voetafdruk berekend	401.976	389.664 (61,3%)	19.000.598	49
Overige beleggingen	234.024			
Totaal	636.000			

De absolute voetafdruk geeft de uitstoot weer waarvan APG op basis van zijn beleggingen 'eigenaar' is. Houdt APG bijvoorbeeld 1 procent van de aandelen in een bedrijf, dan wordt ook 1 procent van de uitstoot van dat bedrijf aan APG toegerekend. De relatieve voetafdruk geeft de uitstoot per belegde miljoen euro weer. Dit getal wordt verkregen door de absolute CO₂-voetafdruk te delen door het vermogen waarover de CO₂-uitstoot is gerapporteerd.

De methode voor het meten van de CO₂-voetafdruk van aandelen, verschilt van de methode die we sinds 2015 gebruiken om te sturen op de CO₂-voetafdruk van de aandelenportefeuille. Wat die verschillen zijn, wordt op pagina 66 toegelicht. Vooralsnog blijven beide methodes naast elkaar bestaan. Sinds 2015 is de CO₂-voetafdruk van onze aandelenportefeuille met 48 procent gedaald.

Onze beleggingen in groene obligaties worden meegenomen in de berekening van de CO₂-voetafdruk op basis van de CO₂-uitstoot van het hele bedrijf. Deze uitstoot kan aanzienlijk hoger zijn dan de CO₂-voetafdruk van de afzonderlijke projecten waarvoor de opbrengst van een green bond is bedoeld. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een obligatie voor financiering van een project voor hernieuwbare energie bij een elektriciteitsproducent.

Bepaalde bestanddelen worden wel meegenomen in het belegd vermogen maar niet in het vermogen waarover de CO₂-uitstoot wordt gerapporteerd, zoals contanten en uitstaande verplichtingen. Het saldo hiervan kan positief of negatief zijn. Hierdoor kan bij een beleggingscategorie het vermogen waarover de CO₂-uitstoot wordt gerapporteerd hoger zijn dan het belegd vermogen.

In het overzicht hieronder staat welke methode we gebruiken voor het meten van de CO₂-voetafdruk van de diverse beleggingscategorieën.

Meetmethodiek CO₂-voetafdruk

	Aandelen	Bedrijfsobligaties	Vastgoed	Private equity
Methode	PCAF-Global	PCAF-Global	PCAF-Global	APG-methode, gebaseerd op beursgenoteerde aandelen
Toewijzingsfactor	Ondernemingswaarde incl. contanten	Ondernemingswaarde incl. contanten	Bruto vermogenswaarde	Ondernemingswaarde
Datum positie	31/12/2021	31/12/2021	31/12/2021	31/12/2021
Datum CO₂-emissies	2020	2020	2020	2020
Reikwijdte	<ul style="list-style-type: none"> Scope 1 & 2 Scope 3 voor sectoren energie en mijnbouw 	Scope 1 & 2	Scope 1,2 & 3	<ul style="list-style-type: none"> Scope 1 & 2 Scope 3 voor sectoren energie en mijnbouw
Dataleverancier	ISSESG	ISSESG	ISS ESG	Sectorgemiddelden afgeleid van beursgenoteerde aandelen (ISS ESG)
Beleggingen inbegrepen in de CO₂-voetafdruk	<ul style="list-style-type: none"> Gewone aandelen Preferente aandelen 	<ul style="list-style-type: none"> Bedrijfsobligaties Green bonds 	Alle vastgoedbeleggingen (beursgenoteerd en in private markten)	Alle private equity-beleggingen

Toewijzingsfactor

Voor het toeschrijven van de CO₂-emissies van een bedrijf of asset aan de portefeuille, maken we gebruik van een toewijzingsfactor. Deze beschouwt de totale belegging in relatie tot de totale kapitaalstructuur van een bedrijf of asset. Binnen de portefeuille kan immers worden belegd in het eigen vermogen of in de schulden van een bedrijf of asset. In overeenstemming met PCAF gebruiken we 'ondernemingswaarde inclusief cash' (EVIC) voor het totale kapitaal van een bedrijf of activa. Zijn hiervoor geen gegevens beschikbaar, dan schatten we op basis van een sectorgemiddelde. Voor vastgoed gebruiken we de bruto vermogenswaarde van de asset en voor het toeschrijven van de CO₂-uitstoot het door APG geïnvesteerde kapitaal in het betreffende jaar.

Totale CO₂-voetafdruk in ton CO₂e (tCO₂e)

$$\text{APG CO}_2\text{-voetafdruk (tCO}_2\text{e)} = \sum \text{Beleggingsspecifieke emissies (tCO}_2\text{e)} \times \frac{\text{Totale beleggingen (mln €)}}{\text{Totaal kapitaal beleggingen (mln €)}}$$

Relatieve CO₂-voetafdruk in ton CO₂e per miljoen euro belegd (tCO₂e / mln €)

$$\text{APG relatieve CO}_2\text{-voetafdruk (tCO}_2\text{e / mln €)} = \frac{\text{APG CO}_2\text{-voetafdruk (tCO}_2\text{e)}}{\text{Marktwaaarde relevante APG beleggingen (mln €)}}$$

Databronnen

APG koopt data in bij externe dataleveranciers om de CO₂-voetafdruk te berekenen. Om voor een zo groot mogelijk percentage van de portefeuille de CO₂-voetafdruk te kunnen berekenen, gebruiken we (van hoge kwaliteit naar lagere kwaliteit) de volgende hiërarchie:

1. Emissies gerapporteerd door het bedrijf of de asset via CDP, GRESB, het jaarverslag of het duurzaamheidsverslag, zoals verstrekt door onze dataleveranciers;
2. Emissies geschat door onze dataleveranciers;
3. Emissies geschat door APG op basis van de gemiddelde CO₂-intensiteit (tCO₂e / miljoen euro omzet) van de sector.

De ISS ESG-database is onze primaire bron voor emissiegegevens. Voor beleggingen in vastgoed maken we gebruik van GRESB. We investeren fors in het onderhouden en verbeteren van de datakwaliteit. De dataleveranciers controleren de gerapporteerde emissiegegevens van bedrijven. Zijn deze gegevens inconsistent (bijvoorbeeld aanzienlijk hoger of lager dan sectorgenoten of dan in voorgaande jaren) of onvolledig (bijvoorbeeld niet van toepassing op alle activiteiten van het bedrijf) dan maken onze dataleveranciers gebruik van schattingen. APG controleert data intern voordat deze worden gebruikt voor het meten van de CO₂-voetafdruk.

Vanwege processen van dataleveranciers en het valideren van data door APG duurt het enige tijd voordat de door bedrijven gerapporteerde emissies beschikbaar zijn. De CO₂-voetafdruk in 2021 is gebaseerd op bedrijfsemissies in het boekjaar 2020.

APG streeft ernaar de CO₂-voetafdruk van alle relevante beleggingen te meten. In de ideale wereld zouden we in alle gevallen de gerapporteerde emissies van onze beleggingen gebruiken, maar die zijn niet altijd beschikbaar. Daarom vertrouwen we in belangrijke mate op aannames, schattingen en sectorgemiddelden bij de berekening van de CO₂-voetafdruk. Dit betekent dat, afhankelijk van de beleggingscategorie, de vastgestelde CO₂-voetafdruk mogelijk geen nauwkeurige weergave is van de CO₂-voetafdruk van de desbetreffende beleggingen. Voor sommige beleggingscategorieën, zoals private equity, is de CO₂-voetafdruk dan ook slechts nuttig voor informatieve doeleinden. APG werkt samen met toezichthouders, bedrijven, sectorinitiatieven en externe vermogensbeheerders aan het verbeteren van de datakwaliteit.

Reikwijdte van emissies

De CO₂-voetafdruk van individuele beleggingen wordt berekend op basis van de directe en indirecte uitstoot van de eigen activiteiten (scope 1 en 2), omgerekend in equivalent ton CO₂ (CO₂e), zoals gedefinieerd door PCAF. In lijn met de PCAF-standaard houdt APG ook rekening met de emissies van de volledige waardeketen (scope 3) voor de berekening van de CO₂-voetafdruk van een beperkt aantal sectoren. Voor de cijfers over 2021 zijn dit de sectoren Energie (olie & gas) en Mijnbouw. We laten deze scope 3-emissies hieronder apart zien. Ook voor vastgoed nemen we scope 3-emissies (energieverbruik door huurders) mee in de berekening. Scope 3-emissies zijn nog niet zo betrouwbaar als scope 1 en 2. Ook zou het tot dubbeltellingen kunnen leiden. We beginnen nu met het meenemen van scope 3-emissies en onderzoeken de mogelijkheden om deze in de toekomst meer te gebruiken.

CO₂-voetafdruk (scope 3) van onze beleggingen in Energie en Mijnbouw

	CO ₂ -uitstoot gerapporteerd (x € mln)	Absolute CO ₂ -voetafdruk (tCO ₂ e)	Relatieve CO ₂ -voetafdruk (tCO ₂ e/€ mln)
Aandelen	7.294	25.041.114	3.433
- ontwikkelde markten	4.888	21.055.724	4.308
- opkomende markten	2.406	3.985.390	1.657
Bedrijfsobligaties	3.684	6.411.734	1.741
Private equity	3.438	5.739.366	1.669

Overwegingen per beleggingscategorie

Beursgenoteerde aandelen

De beschikbaarheid van gegevens over beursgenoteerde aandelen is over het algemeen goed, vooral voor bedrijven in CO₂-intensieve sectoren in de ontwikkelde markten. Niettemin spelen schattingen van dataleveranciers een belangrijke rol, vooral voor kleinere bedrijven en bedrijven in opkomende markten.

Bedrijfsobligaties

Over het algemeen zijn voor bedrijfsobligaties minder gegevens beschikbaar dan voor beursgenoteerde aandelen. Er is een aanzienlijke overlap tussen deze beleggingscategorieën, maar het universum van bedrijfsobligaties omvat ook kleinere bedrijven en bedrijven die geen beursnotering hebben.

Opgemerkt moet worden dat onze beleggingen in bedrijfsobligaties voor een belangrijk deel uit groene obligaties bestaan. De opbrengsten van deze obligaties worden gereserveerd voor een bepaald groen doel. Door te beleggen in groene obligaties kunnen we direct bijdragen aan vergroeningsprojecten, ook van bedrijven die relatief CO₂-intensief zijn. Denk bijvoorbeeld aan een elektriciteitsbedrijf dat gedeeltelijk afhankelijk is van fossiele brandstoffen om elektriciteit te produceren, maar dat een groene obligatie uit geeft om te investeren in hernieuwbare energie.

PCAF heeft een update voorgesteld van de standaard voor de omgang met emissies die samenhangen met beleggingen in groene obligaties. PCAF stelt voor om groene obligaties apart te beoordelen, zowel wat betreft bedrijfsgegevens als emissies. Deze update is echter nog niet definitief toegevoegd aan de PCAF-standaard. Ook is het een uitdaging om specifieke bedrijfs- en emissiegegevens te verkrijgen die verband houden met een groene obligatie. Om compleet te zijn, nemen we onze beleggingen in groene obligaties mee in de berekening van de CO₂-voetafdruk. Dit doen we op basis van de CO₂-uitstoot van het hele bedrijf. Deze uitstoot kan aanzienlijk hoger zijn dan de CO₂-voetafdruk van de afzonderlijke projecten waarvoor de opbrengst van een green bond is bedoeld. De CO₂-voetafdruk van onze bedrijfsobligatieportefeuille wordt daardoor waarschijnlijk overschat. Daarom rapporteren we ook afzonderlijk de CO₂-uitstoot van groene bedrijfsobligaties.

Onze obligatieportefeuille omvat naast bedrijfsobligaties ook gesecuritiseerde beleggingen (bijvoorbeeld effecten die door hypotheeken worden gedekt; mortgage-backed securities). APG heeft in 2021 een methode ontwikkeld om deze bij de berekening van de CO₂-voetafdruk te betrekken. De CO₂-emissies van deze beleggingen worden geschat op basis van gegevens over de uitgevende instantie (bijvoorbeeld een bank). Daarmee zijn we in staat om een groter deel van de portefeuille in de berekening mee te nemen.

Voor het meten van de CO₂-voetafdruk van onze bedrijfsobligaties wordt gebruikgemaakt van CO₂-emissiecijfers en fundamentele gegevens (bijvoorbeeld ondernemingswaarde en omzet). Indien deze gegevens voor een specifieke obligatie niet beschikbaar zijn, gebruiken we informatie over het moederbedrijf. Mogelijk is het moederbedrijf niet volledig representatief voor het emissieprofiel van het bedrijf waarin is belegd. Als er geen fundamentele gegevens beschikbaar zijn, maken we gebruik van een schatting op basis van een sectorgemiddelde.

Vastgoed

De beleggingscategorie vastgoed bestaat uit beursgenoteerde aandelenbeleggingen en privaats vastgoed. De wereldwijde PCAF-standaard richt zich op vastgoedleningen, terwijl onze investeringen in vastgoed-aandelen zijn. Daarom meten we de CO₂-voetafdruk consistent met de wereldwijde PCAF-methode voor beursgenoteerde aandelen en bedrijfsobligaties. Onze primaire gegevensbron voor CO₂-emissies in deze beleggingscategorie is GRESB.

Bij investeringen die niet of slechts gedeeltelijk rapporteren aan GRESB, schatten we emissies als volgt:

- Rapporteert een vastgoedbelegging emissies voor slechts een deel van de objecten in de portefeuille? Dan berekenen we de totale emissies door te extrapoleren naar 100 procent van de portefeuille.
- Rapporteert een vastgoedbelegging niet aan GRESB? Dan schatten we de emissies op basis van de gemiddelde emissies van andere vastgoedbeleggingen in onze portefeuille binnen de desbetreffende sector die wel aan GRESB rapporteren.
- Is de sector van de vastgoedbelegging niet bekend én rapporteert de belegging niet aan GRESB? Dan schatten we de emissies op basis van een generiek gemiddelde op basis van al onze vastgoedbeleggingen die wel rapporteren aan GRESB.

De berekening heeft betrekking op de directe en indirecte emissies van de bedrijfsvoering (scope 1 en 2) en het energieverbruik van huurders (downstream scope 3). GRESB levert informatie over de totale CO₂-uitstoot van een vastgoedbelegging (scope 1, 2 en 3). Om die reden is het niet mogelijk om specifiek te rapporteren over de scope-3 emissies van onze vastgoedportefeuille.

Private equity

APG belegt in de beleggingscategorie private equity via externe beheerders in een groot aantal niet-beursgenoteerde bedrijven. In deze beleggingscategorie zijn fundamentele gegevens en informatie over CO₂-emissies zeer beperkt beschikbaar. APG maakt een inschatting van de CO₂-voetafdruk van de private equity-portefeuille aan de hand van sectorgemiddelden die zijn afgeleid van het universum voor beursgenoteerde aandelen.

Voor het meten van de CO₂-voetafdruk van de private equity-portefeuille maken we gebruik van de positie in sectoren in deze portefeuille, gecombineerd met sectorgemiddelden van de beursgenoteerde aandelenportefeuille, en een proxy van de toewijzingsfactor. In de berekening is een aanpassing opgenomen om rekening te houden met het verschil in de hefboomwerking tussen de kapitaalstructuur van beursgenoteerde bedrijven en private equity-bedrijven. Dit hangt samen met het feit dat private equity in de regel met meer schuld wordt gefinancierd dan beursgenoteerde bedrijven. Daarom vermenigvuldigen we de schuld van de beursgenoteerde bedrijven met de hefboomfactor (1,2).

De berekening van de CO₂-voetafdruk van de private equity-portefeuille is dus gebaseerd op ruwe aannames wat betreft CO₂-emissies en fundamentele gegevens (bijvoorbeeld omzet en ondernemingswaarde). Het cijfer voor de CO₂-voetafdruk van de private equity-portefeuille is dan ook van mindere kwaliteit dan dat van andere beleggingscategorieën.

Sturen op de CO₂-voetafdruk

Al onze pensioenfondsklanten hebben een doelstelling voor het verminderen van de CO₂-voetafdruk van hun beursgenoteerde aandelenportefeuille. Sinds het peiljaar 2015 is de CO₂-voetafdruk van de aandelenportefeuille die APG namens haar pensioenfondsklanten beheert met 48 procent afgenomen. Voor de andere beleggingscategorieën is er nog geen doelstelling.

In lijn met de afspraken in het Klimaatcommitment maken onze pensioenfondsklanten in 2022 klimaatdoelstellingen voor 2030 bekend.

Verschil tussen sturen en meten

Het doel en de vereisten voor het sturen op de CO₂-voetafdruk van beursgenoteerde aandelen zijn anders dan voor het meten van de CO₂-voetafdruk. Daarom verschilt ook de methode. Doordat APG verschillende methodes hanteert, kan er een verschil zitten tussen het cijfer van de CO₂-voetafdruk van beursgenoteerde aandelen en het cijfer dat wordt gebruikt om hierop te sturen.

	Meten	Sturen
Belangrijkste vereisten	<ul style="list-style-type: none"> • Transparantie bieden aan externe stakeholders over de CO₂-voetafdruk • Eenvoudig te begrijpen en uit te leggen aan externe stakeholders • Vergelijkbaarheid van de CO₂-voetafdruk met andere financiële instellingen • Naleving van externe normen en regelgeving 	<ul style="list-style-type: none"> • De mogelijkheid om data te integreren in het beleggingsproces; dit vereist dat de data op dagelijkse basis voor de portefeuillebeheerders beschikbaar zijn • Stabiliteit van datapunten om onnodige impact en omzet in de portefeuille te vermijden • Externe factoren waarop wij als belegger geen invloed hebben, mogen geen impact hebben op de CO₂-voetafdruk
Datapunten	<ul style="list-style-type: none"> • Totale CO₂-voetafdruk (tCO₂e) • Relatieve CO₂-voetafdruk (tCO₂e / mln€) 	<ul style="list-style-type: none"> • Reductiepercentage van de relatieve CO₂-voetafdruk (tCO₂e / mln € genormaliseerde belegde waarde) t.o.v. peildatum (maart 2015)
Toewijzingsfactor	<ul style="list-style-type: none"> • Totale APG beleggingen / Totaal kapitaal (ondernemingswaarde inclusief contanten) 	<ul style="list-style-type: none"> • Totale APG beleggingen / marktkapitalisatie (alleen aandelen)
Toegepaste correcties	<ul style="list-style-type: none"> • Geen 	<ul style="list-style-type: none"> • Verdeling portefeuille tussen ontwikkelde en opkomende markten constant t.o.v. peildatum • Belegd vermogen in relatieve CO₂-voetafdruk gecorrigeerd voor fluctuaties in aandelenkoersen, waardoor stijgende of dalende koersen geen invloed hebben
Datum	<ul style="list-style-type: none"> • Gebaseerd op portefeuille 31 december 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebaseerd op portefeuille 31 maart (na verslagjaar)
Standaard	<ul style="list-style-type: none"> • PCAF-Global 	<ul style="list-style-type: none"> • APG-methode

Door prijsinflatie of veranderende wisselkoersen kan de voetafdruk waarop wordt gestuurd sterker dalen dan de voetafdruk waarin voor deze effecten wordt gecorrigeerd. Ook het omgekeerde is mogelijk.¹⁰ Dit onderschrijft het belang van stuurindicatoren die niet worden beïnvloed door externe variabelen. APG corrigeert daarom sinds 2015 voor effecten zoals prijsinflatie. Het sturen op de relatieve CO₂-voetafdruk heeft sinds 2015 ook geleid tot een absolute afname van de CO₂-voetafdruk van de beursgenoteerde aandelenportefeuille.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld De Nederlandsche Bank, 'Misleading footprints, Inflation and exchange rate effects in relative carbon disclosure metrics'

3. Gebruikte afkortingen

ANET	ABP Nederlands Energie-transitiefonds; in 2018 opgericht fonds, speciaal bedoeld voor beleggingen in relatief kleine projecten en bedrijven die zich richten op innovatieve oplossingen voor het klimaatprobleem
CA100+	Samenwerkingsverband van beleggers, waaronder APG, die druk uitoefenen op 167 bedrijven die wereldwijd de meeste CO ₂ uitstoten
CDP	Carbon Disclosure Project; internationale non-profitorganisatie ter bevordering van het openbaar maken van de milieu-impact van bedrijven
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark; in 2017 opgerichte benchmark die bedrijven in kleding, grondstoffen, ICT en de auto-industrie op hun mensenrechtenbeleid vergelijkt
CIP	Committee on Investment Proposals; beleggingscommissie binnen APG die grote investeringen met een lange beleggingshorizon moet goedkeuren
CO ₂	Kooldioxide; een van de broeikasgassen
CO ₂ e	CO ₂ -equivalent; eenheid voor de broeikaswerking van CO ₂ , lachgas (N ₂ O), methaan (CH ₄) en fluorhoudende gassen – één kilogram CO ₂ -equivalent staat gelijk aan de broeikaswerking van 1 kilogram CO ₂
CRREM	Carbon Risk Real Estate Monitor; wereldwijde meetmethode om vast te stellen of een gebouw voldoet aan de doelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs
ESG	Environmental, Social and Governance; milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur – onderwerpen waarvoor aandacht is bij verantwoord beleggen
GRESB	Global Real Estate Sustainability Benchmark; organisatie opgericht door onder andere APG, die de duurzaamheidsprestaties vergelijkt van vastgoedfondsen
GRIG	Global Responsible Investment and Governance Team; APG-deskundigen op het terrein van duurzaamheid en goed ondernemingsbestuur
IEA	International Energy Agency; Internationaal Energieagentschap
IIGCC	Institutional Investors Group on Climate Change
IMVB	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change, internationaal klimaatpanel van de Verenigde Naties
ND-GAIN	Notre Dame Global Adaptation Initiative; ND-GAIN publiceert een ranglijst van 177 landen op het gebied van klimaatadaptatie – APG gebruikt indicatoren van ND-GAIN om het fysieke klimaatrisico van een land te bepalen
NZAM	Net Zero Asset Managers Initiative; initiatief van internationale vermogensbeheerders die zich inzetten voor een klimaatneutrale beleggingsportefeuille in 2050 of eerder
NZIF	Net Zero Investment Framework; kader dat beleggers praktische handvatten biedt om de beleggingsportefeuille in lijn te brengen met de afspraken in het Klimaatverdrag van Parijs
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
PBAF	Partnership for Biodiversity Accounting Professionals; samenwerkingsverband van financiële instellingen die een methode ontwikkelen voor het meten en rapporteren over de impact van hun beleggingen op biodiversiteit
PCAF	Partnership for Carbon Accounting Financials; wereldwijde standaard voor het rapporteren over de CO ₂ -voetafdruk van beleggingen en investeringen
PLWF	Platform Living Wage Financials; samenwerkingsverband van financiële instellingen die bedrijven waarin ze beleggen aanmoedigen om te zorgen voor een leefbaar loon
PRI	Principles for Responsible Investing; wereldwijde vereniging van ruim 3.800 pensioenfondsen, vermogensbeheerders en bedrijven die verantwoord beleggen willen bevorderen
SBTi	Science-Based Targets Initiative; samenwerkingsverband van o.a. CDP en de United Nations Global Compact - ruim 1.000 bedrijven hebben zich hierbij aangesloten om een wetenschappelijk onderbouwd klimaatdoel te stellen
SDG	Sustainable Development Goal; ontwikkelingsdoel dat de Verenigde Naties in 2030 wil hebben bereikt om de wereld duurzamer te maken
SDI	Sustainable Development Investment; een belegging die aantrekkelijk is uit financieel oogpunt én bijdraagt aan het realiseren van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation; Europese wetgeving die voorschrijft waaraan de informatie van pensioenfondsen over de duurzaamheid van hun beleggingen moet voldoen
SLB's	Sustainability-linked bonds; obligaties waarbij de uitgever belooft beleggers extra rente te betalen als vooraf gestelde duurzame doelen niet worden gehaald
SRD II	Shareholder Rights Directive II, Europese richtlijn voor het bevorderen van betrokkenheid van aandeelhouders bij Europese beursgenoteerde bedrijven
TCFD	Taskforce on Climate-related Financial Disclosures; werkgroep onder leiding van Michael Bloomberg, die in 2017 een rapport uitbracht over hoe onder andere bedrijven en fondsen het beste kunnen rapporteren over klimaatverandering
TNFD	Taskforce on Nature-Related Financial Disclosures
UNGP	UN Guiding Principles on Business and Human Rights; richtlijnen van de Verenigde Naties voor bedrijven en mensenrechten
VBDO	Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling

